

ശ്രീബുദ്ധചരിതം.

കിളിപ്പാട്ട്.

പരിഭാഷകൻ,
എൻ. കുമാരൻ അശാസ്ത്ര.

M. I. e.

K. P. - 15-

ശ്രീമദ് അഷ്ടാദശ.

ശ്രീമദ് അഷ്ടാദശ.

ശ്രീബുദ്ധചരിതം.

കിളിപ്പാട്ട്.

LP

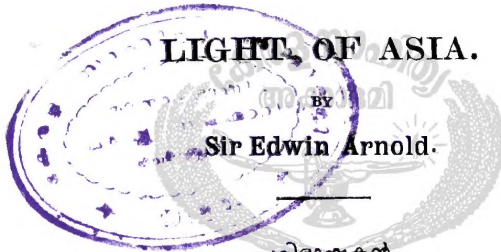
LS

A FREE TRANSLATION
OF THE

LIGHT OF ASIA.

BY

Sir Edwin Arnold.

പരിഭാഷകൻ,
എൻ. കുമാരൻ അശാൻ.

ശാരദാ ബുക്സ് ലിമിറ്റഡ്,
തിരുവനന്തപുരം.

All Rights Reserved.

Printed at the "Ananda" Press, Trivandrum.

1915.

മുഖവുര.

പ്രസിദ്ധ ആംഗല കവിയായ സർ, എഡ്വിൻ അർനാൾഡിന്റെ രക്തതികളിൽ “ഏഷ്യയിലെ ദീപം” (“Light of Asia”) ഏറ്റവും ശ്രേഷ്ഠമായ ഒരു ഗ്രന്ഥമാണ്. ഇതിനെ ഇപ്പോൾ ലോകത്തുള്ള മിക്ക പ്രധാനഭാഷകളിലും തർജ്ജിമ ചെയ്തിട്ടുണ്ട്. വിഷയ ഗൗരവവും കവിതാഗുണവും ഓർത്താൽ ഈ കൃതി ക്ഷസിദ്ധിച്ചിട്ടുള്ള അസാമാന്യമായ പ്രസിദ്ധിയെ യോ പ്രചാരത്തേയോ പററി ആർക്കും അതുളതം തോന്നുന്നതല്ല. ഈ “ശ്രീബുദ്ധചരിതം” കിളിപ്പാട്ട് ആ വിശിഷ്ടകൃതിയുടെ ഭാഷാന്തരമാകുന്നു. ബുദ്ധഭഗവാന്റെ ചരിത്രവും ബുദ്ധമതത്തിന്റെ പ്രധാന മൂല തത്വങ്ങളുമാണ് ഇതിലെ പ്രതിപാദ്യ വിഷയം. പൗരാണികന്മാർ മഹാവിഷ്ണുവിന്റെ അവതാരങ്ങളിൽ ഒന്നായി പരിഗണിച്ചുവരുന്ന ഭഗവാൻ ഗൗരതമ ബുദ്ധൻ 2500 കൊല്ലങ്ങൾക്കുമുമ്പ് ആയു്യാവർത്തത്തിൽ ഉപദേശിച്ചുവിലയേറിയ അദ്ധ്യാത്മതത്വങ്ങളും ധർമ്മരഹസ്യങ്ങളും സ്ഥാപിച്ച സംഘങ്ങളും ഭൂലോകം മുഴുവൻ ഇന്നു മിക്കവാറും എല്ലാ പരിഷ്കൃത മതങ്ങളുടേയും മതസ്ഥാപനങ്ങളുടേയും ഉൽപത്തിസ്ഥിതികളേ ഏതെങ്കിലും പ്രകാരത്തിൽ പ്രേരിപ്പിക്കുകയോ, അല്ലെങ്കിൽ, അവയെ പോ

ഷിപ്പിക്കുകയോ പൂവയ്പുകയോ പരിഷ്കരിക്കുകയോ എന്തെങ്കിലും ചെയ്തിട്ടുണ്ടെന്നുള്ളവസ്തുത വിസ്തരിപ്പാൻ പാടില്ലാത്തതാകുന്നു. ബുദ്ധമതം ഇന്നും വേദാന്തമുള്ള അനേകശതകോടി മനുഷ്യരിൽ മൂന്നിലൊന്നുഭാഗം ആളുകളുടേ വിശ്വാസാനുഷ്ഠാനങ്ങൾക്കു ആധാരമായി പ്രചരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുകയാകുന്നു. സിലോൺ, ബർമ്മ, നേപ്പാൾ, തിബത്ത്, ചൈന, മലയുഷ്യം, സൈബീരിയ മുതലായരാജ്യങ്ങളിലെ ജനങ്ങൾ ഇപ്പോഴും ബുദ്ധമതക്കാരാണ്. ഇന്ത്യയുടേ പലഭാഗങ്ങളിലുംതന്നെ ബുദ്ധഭക്തന്മാർ ഇപ്പോഴുമുണ്ട്. ആമതത്തിലെ അത്യുൽകൃഷ്ടമായ അല്യാതമതത്വങ്ങളും സദാചാരപദ്ധതികളും മനുഷ്യവർഗ്ഗമുള്ള കാലംവരെ പണ്ഡിതന്മാർക്കു ആശ്ചര്യനന്ദങ്ങൾ ജനിപ്പിച്ചുകൊണ്ടും, അനവധി ആത്മാക്കൾക്കു സുഖസമാധാനങ്ങൾ നൽകിക്കൊണ്ടും എന്നേക്കും പ്രകാശിക്കുമെന്നുള്ളതുമാകുന്നു.

ഈ പരിഭാഷ ആരംഭിച്ചതു, 1903-ാമാണ്ടിലായിരുന്നു. എട്ടു പുസ്തകങ്ങൾ അല്ലെങ്കിൽ എട്ടു കാണഡങ്ങൾ അടങ്ങിയ ഈ ഗ്രന്ഥത്തിന്റെ ഒന്നാംകാണഡം മിക്കവാറും പരിഭാഷപ്പെടുത്തിത്തീർത്തശേഷം, ചില അസന്തതകൾക്കുള്ളിലും മറ്റുകാരണങ്ങളാലും പരിഭാഷ തുടരാൻ സാധിക്കാതെവന്നു. എന്നിട്ടു 10 കൊല്ലങ്ങൾ കഴിഞ്ഞു. 1913-ൽ വീണ്ടും തജ്ജിമ തുടരുകയും, അപ്പോൾമുതൽ “വിവേകോദയം” മാസികയിൽ അല്പാല്പമായി പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി തുടരുകയും

യും ചെയ്തു. ഇപ്പോൾ പുറത്തയയ്ക്കുന്ന ഈ രണ്ടുകൾ ഡെങ്ങൾ അങ്ങനെ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയ ഭാഗങ്ങളെത്തന്നെ സംസ്കരിച്ചു പുസ്തകരൂപത്തിൽ ആക്കിടുമുള്ളതാകുന്നു. ഇപ്രകാരം ഈരണ്ടു കാണഡങ്ങളായി തുടൻകൊണ്ട് പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി കാലതാമസമെന്നിയെ ഗ്രന്ഥം പൂർത്തിയാക്കാനാണ് വിചാരിക്കുന്നത്.

ഇതിനിടയിൽ, “ബുദ്ധചരിതം” എന്ന പേരിൽ ഈ കൃതിയുടെ ഒരു ഗദ്യതർജ്ജമ കാണാനും, “ഏഷ്യയിലെവെളിച്ചം” അല്ലെങ്കിൽ “പൗരസ്ത്യദീപം” എന്നപേരിൽ, മറൊരു പദ്യതർജ്ജമയെപ്പറ്റി കേൾപ്പാനും, സംഗതിയായിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ ഈ കിളിപ്പാട്ടു തർജ്ജിമ മൂലത്തിലെ വൃത്തത്തിനും പ്രമേയത്തിനും ഏറ്റവും യോജിച്ചതാണെന്നു തോന്നുകയാലും, ഈ മാതിരി ഒരു തർജ്ജിമ ഇതുവരെപുറത്തു വന്നിട്ടില്ലാത്തതിനാലും, ഞാൻ ഇതിനെ പിന്തുടരുന്നതാണ്. തർജ്ജിമയിൽ കിളിപ്പാട്ടിന്റെ സ്വാഭാവികമായ മാധുര്യത്തിനു ഹാനിവരാതിരിപ്പാൻ വേണ്ടത്ര സ്വാതന്ത്ര്യം സ്വീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്. എന്നാൽ, അതുകൊണ്ട് അർത്ഥത്തിൽ സാരമായ ഏതെങ്കിലും ഭേദഗതിവരികയോ, മൂലത്തിലെ കവിതാഭംഗികോ മന്ദത്തിനോ വൈകല്യം സംഭവിക്കുകയോ ചെയ്യാതിരിപ്പാൻ പ്രത്യേകം ദൃഷ്ടിവെച്ചിട്ടുണ്ട്. തൽക്കാലം ഇതിലധികമൊന്നും പറയാനില്ല. കവിതാവിഷയമായ ഉദ്യമങ്ങളിൽ എന്നെ ഏതെങ്കിലും പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്ന

ണകാംക്ഷികളായ പണ്ഡിതസ്നേഹിതന്മാരോടും പൊതുജനങ്ങളോടും എനിക്കുള്ള ഹാർദ്ദമായ കൃതജ്ഞതയെ പ്രസ്താവിച്ചുകൊണ്ടും, അവരുടേ ദയാപൂർവ്വമായ സഹകാരത്തോളം ഈ അവസരത്തിലും സവിനയം പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടും ഈ കൃതിയെ പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിക്കൊള്ളുന്നു.

തിരുവനന്തപുരം. }
1915 സെപ്റ്റംബർ 5. } എൻ. കുമാരനാശാൻ.

ശ്രീബുദ്ധചരിതം.

കിളിപ്പാട്ട്.

ഒന്നാം കാന്ധം.

ഭൂതവാൻ, ഭവമുക്തിദായകൻ, ബുദ്ധൻ തന്റെ-
നമിതമരണം ജയച്ചിടുന്നു സർവ്വാത്മനം.

ജഗതീപതിസ്വതൻ വിശുതൻ സിദ്ധാത്മന
ജഗത്തിൽ മുന്നിങ്കലുമാരുള്ള സമാനന്മാർ.

സർവ്വജ്ഞിതൻ സാക്ഷാത്സർവ്വജ്ഞൻ സർവ്വാത്മനൻ
സർവ്വഭൂതൈക ദയാ വാരിധി തപോനിധി,

നിർവാണത്തെയുമിഹ നിത്യമാം ധർമ്മത്തെയും
നിർവാദമകമലിഞ്ഞതും ദിവ്യാചാര്യൻ,

ഭൂമിയിൽ മർത്യരുടെ ഭാഗത്താൽ വീണ്ടും ഐശ്വര്യം
സാമോദമവതരിച്ചിടേണ്ടകാലം വന്നു.

ദിവ്യമാമഗ്രഭൂമിതന്നുടെ താഴത്തതി
ഭവ്യന്മാർ വാണീടുന്നു നാല്പേർ ലോകേശ്വരന്മാർ;

ഭരിച്ചിടുന്നിതവർ മർത്യലോകത്തെയവ-
രിരിക്കുന്നതിന്നു താഴത്തു മേഖലകളിൽ

മരുവീടുന്നപരേതന്മാരായ് ഭൂ വെടിഞ്ഞ
പെരിയ തപോധനസത്തമരടുക്കൽതാൻ.

മുപ്പതിനായിരത്താണ്ടമ്മമാന്മാക്കളുണ്ടു
കെല്ലൊടു മിരുന്നവതരിച്ചീടുന്നു വീണ്ടും.

ആ ദിവ്യ ഭൂമിതന്നിലത്രകാലവുമസ്തു
ഖേദംവാണരുളിയ ഭഗവാൻബുദ്ധനപ്പോൾ

കാണായിതവതരചിഹ്നങ്ങളുഞ്ചും സ്വയം
ക്ഷോണിതൻ ക്ഷേമത്തിനായെന്നതേ പറയേണ്ടു.

വാനവരിതുകണ്ടു വീതസന്ദന്ദമണ-
ത്താനന്ദാക്ഷ മരുളീടിനാരിപ്രകാരം:

ഭഗവൻ, ഭവാനിന്നു ലോകരക്ഷണത്തിനാ-
യ്ക്കുവന്നാശന! പോകുമാറായിതറിഞ്ഞാലും.

അതുകേട്ടരുൾചെയ്തു സർവ്വജ്ഞൻ-“പോകുന്ന ഞാ-
നിതു താനെന്റെയന്ത്യമായിട്ടുവതാരം.,

ഇതിനാൽതന്നെ സംസാരാബ്ധി കടന്നീടും
ഗതകല്പമഷ്ടം ഞാനും മലമർത്തന്മാരും.,

ശ്ലാഘ്യമാം ഹിമാലയ ദക്ഷിണസാനഭൂവിൽ
ശാക്യന്മാരുടെ കലത്തിങ്കൽ ഞാൻ ജനിച്ചീടും;

യോഗ്യരാം ജനങ്ങളുമവിടെ വാഴുന്നിതു
ഭാഗ്യവാനായിനൊരു ധർമ്മിഷ്ഠൻ നരേന്ദ്രനും.”

ഇങ്ങനെയസ്സംവാദം നടന്നരാവിൽ തന്നെ
മംഗലാത്മാവാം ശ്രീശുദ്ധോദന നരേന്ദ്രൻ

മാഹിഷി മായാദേവി കാന്തനൊത്തരങ്ങുവോൾ
മഹനീയമായൊരത്യുത്തര സ്വപ്നം കണ്ടാൾ.

കാമധേനുവിൻ നരം പാലുപോൽവെളുത്തതി-
കോമളങ്ങളാമാർ കൊമ്പുകൾ പൂണ്ടുമിന്നം

വാരണവീരൻ തന്റെ വടിവിൽജ്വാവിൽ നിന്നു
പാരമജപലിച്ഛാജ നക്ഷത്രമതിശീഘ്രം

ചാരുവാം മാണിക്യത്തിൻമൂലായ നന്മുത്തിൽചേർന്നു
ഉദാരോമൽ കാന്തികാളുമാർ രശ്മികൾ ചിന്നി

അന്തരിക്ഷത്തിലൂടെയെരിഞ്ഞു വരുന്നതു-
മന്ത്രികമണവരും, ദക്ഷിണപാർശ്വത്തുളെ

സ്വപ്നമാം ജറുത്തിലായതു പുകുന്നതും,
ബന്ധുരഗാത്രികളോ; ഖണ്ഡനാളുടൻ തന്നെ.

മർത്ത്യമാതാക്കളാരുമോരാത്തോരത്യാനന്ദ-
മത്തരുണിയാൾക്കുള്ളിൽ കവിഞ്ഞുവഴിഞ്ഞിതു.

സതപരം പരന്നിതു പുലർകാലത്തിന്നു മു-
വെത്രയും മനോജ്ഞമാം പ്രഭയൊന്നെല്ലാടവും.

പെരിയപവ്തങ്ങൾ വിറച്ചിതപ്പോൾ പാരിൽ
തിരകളുടങ്ങിയംബുധി നിശ്ചലമായി.

സരസംകാലത്തിതൾ വിരിയും പൂക്കളെല്ലാം
തരസാവിടൻചുയായാലത്തെപ്പോൽ നിന്നു

ഇരുളാണൊരു കാട്ടിനിടയിൽ ഭാഗമാന്റെ
കിരണംചാരുകാന്തി കലൻപരക്കുവോൽ

നരനായകപത്നിയാൾക്കകത്താരിൽ തിങ്ങും
പരമാനന്ദപൂർമൊഴുകി പാതാളാന്തം.

അതുമല്ലുമോ രസാതലവാസികളപ്പോൾ
മുദുവായ് തമ്മിൽതമ്മിൽ മന്ത്രിച്ചുനീളെയേവം.

“ഇതുകേൾക്കുവിൻ ജനിച്ചിടേണ്ടും പ്രേതങ്ങളേ,
മൃതരാവാൻ പോകുന്ന ജീവിസഞ്ചയങ്ങളെ,

വൃഥവിട്ടാശനിക്കൾക്കെക്കാൾവി;നെഴുനേല്പിൻ;
പൃഥിവിയിങ്കലവതിരിച്ചിതിന്നുബലൻ”.

ഇതുകേട്ടുമേയമാമാശ്വാസമൊട്ടും പൊങ്ങി-
യതുലാമോദം ചരാചരങ്ങൾക്കകക്കാമ്പിൽ.

വിദിതമല്ലാത്തൊരത്യാനന്ദം നൽകുമാറു
മുദുവാംകാറുവീശിയുഴിയിലാഴിയിലും.

അഥവനിതു പൂലർകാലമപ്പോൾ സപ്താത്മ
കഥകന്മാരാംവൃദ്ധരീവിധം വ്യാഖ്യാനിച്ചാർ.

“അതിശോഭനം സപ്തം—കർക്കത്തിൽ ദിന-
പതിനിലും; ദേവി പെററീടും കുമാരനെ;

അതിദിവ്യനാം പുത്രനവ നതൂതജ്ഞാന
നിധിയാം നിഖിലലോകത്തിനും താങ്ങാമോത്താൽ;

അതുമല്ലജ്ഞാനാധകാരത്തിൽ നിന്നുയർത്തി-
ഗ്ഗതിനൽകീടും മർത്ത്യക്കിങ്ങവ; നല്ലെന്നാകിൽ,
ക്ഷിതിമണ്ഡലമൊറ്റ വെൺകൊറ്റക്കടയ്ക്ക കീഴ്
ഗതകല്പമഷ്ടം കാക്കുമതുതാനിഷ്ടമെങ്കിൽ."

അതിചാവനൻ ബുദ്ധൻ ശ്രീമായാജരത്തിൽ
പദമൂന്നിയപുണ്യ വൃത്താന്ത മേവമല്ലോ.

കറവാർവേണി മായാദേവിയാരംപിന്നെഴുതും
മുററി വാണീടുംകാലം തന്നുടേ സൗധത്തിന്റെ

മുറയ്ക്ക ചമതവൃക്ഷത്തിന്റെ കളിർ നിഴൽ
പററിനിന്നതേയൊരുദിവസാമദ്ധ്യാഹ്നത്തിൽ

തുംഗമായ് ദേവാലയത്തിൻ കൊടിമരംപോലെ
ഭംഗിയിൽ വളന്നെഴുമുർദ്ധ്വ ശാഖക്കുള്ളതാം

മംഗളസ്തിലമുദുപല്ലവങ്ങളും ഹൃത-
ഭംഗങ്ങളായി മണം പൂണ്ടെഴുംപുഷ്പങ്ങളും

തിങ്ങിമിന്നുന്ന മണിമകടശ്രീയേലുമ-
ശ്ശൂകത്തെമെല്ലെമെല്ലെയാനമിപ്പിച്ചു വൃക്ഷം,

ശ്രംഗാരകുഞ്ജംപോലെ ദേവിയ്ക്കു തണലേകാ-
നിംഗിതമറിഞ്ഞുടൻ താണിതു;—ചിത്രമല്ല;

ജംഗമസ്ഥാവർങ്ങളൊക്കെയും ജഗത്തിങ്കൽ
 സംഗതിയറിഞ്ഞുതാൻ വാണിതമുളുത്തത്തിൽ.

ഭൂമിയുമുടൻ ബഹു പൂക്കളുൾഗമിപ്പിച്ചു
 പൂമെത്തതീർത്തിപ്പോൾ ദേവികു ശയിക്കുവാൻ;

പ്രേമത്താൽ കരിങ്കല്ലുമൊഴുകി സ്വപ്നോദക
 സ്നോമഞ്ഞയരുവിയായ് രാജ്ഞിക്കു നീരാടുവാൻ.

കോമളാംഗിയാം ദേവിയീവിധമങ്ങുതെല്ല
 മാമനസ്യം കൂടാതെ പെററിതുകുമാരനെ.

പൂത്തിയായ് ത്തിരുമെയ്യിൽ പൂണ്ടിരുന്നുതേ പുത്രൻ
 ദ്വാത്രീംശമഹാഭാഗപുരുഷചിഹ്നങ്ങളും.

വാത്തയീവിധമെല്ലാം വിരവിൽ കേട്ടറിഞ്ഞു
 ചീത്തകൈതുകം പൂണ്ടു മന്നവനുടൻതന്നെ

പുത്രനെച്ചെന്നു കൊണ്ടുപോരുവാൻ രമണീയ-
 ചിത്രശോഭിതയായ ശിബികയയച്ചിതു്.

ചിത്രമെത്രയുമെന്നാൽ തിരികെയതുചമ-
 നെത്തിയതന്നു ദിഗ്വിശാലൻ നാൽവരുമത്രേ.

പാരിലെക്കുമ്മങ്ങൾചെമ്പോലയിൽകുറിക്കുവോർ
 മേരുവിന്നധിത്യകമേൽ നിന്നുപോന്നാരിവർ;

പെരുസ്സുപദിക്പാലകനിന്ദൻ രാജതവസ്ര
 ധാരികളായിക്കുരതാരിൽ മുത്തണിഞ്ഞുള്ള

മാരുവാംപരിചകൾക്കെല്ലാം ഞ്ഞിനും പരി-
മാരകന്മാരുമൊത്തു ശോഭിച്ചു മഹാഭാഗൻ.

ജഭാരിമണിമയമാം പരിചയും പൂണ്ടു
ഡംഭാന്നനീലാശ്വത്തിലേറി സഞ്ചരിച്ചിടും,

കുളിനിസ്സപ്തപാതാളങ്ങളിൽ പേർകൊള്ളുന്ന
കുമാണ്ഡരൊത്തു ഭക്ഷിണാശേശൻ വിളങ്ങിനാൻ.

പിന്നെയപ്പശ്ചിമാശാപതിയുമേവം കയ്യിൽ
മിന്നുന്നപവിഴത്തിൻ പരിചയേന്തിയെന്നും

ഉന്നതശോണ ഹയമേറിപ്പിന്തുടരുന്ന
പന്നഗവീരപരിവാരത്താൽ വിലസിനാൻ.

ഉത്തമഭിഗീശപരൻവിത്തേശൻ താനുമേവം
സത്പരം പൊൻചട്ടയും പൊൻപരിചയും പൂണ്ടു

ബലാധംബരം പൊന്നിൻ കുതിരയേറിപ്പിമ്പേ
യെത്തിടുംയക്ഷഭടന്മാരോടും വിരാജിച്ചാൻ.

കണ്ടീടാവല്ലാത്തുള്ള മോടിപൂണ്ടവർ, വേഷം
കൊണ്ടല്ലത്രപകൊണ്ടും വാഹകസമാനന്മാർ,

അണ്ടർകോന്മാരാമിവർ തന്നെയപ്പല്ലക്കിന്റെ
തണ്ടുകൾ ചുമന്നുപാനാൻ മഹാ തേജസ്വികൾ.

കണ്ഠതയെന്നുയന്നു മർത്ത്യരോടൊത്തങ്ങവർ
കണ്ടറിഞ്ഞിടും ചേൻ നടന്നു വാനവന്മാർ,

വീണ്ടും ഭൂമിക്കുണ്ടായ ബുദ്ധാവതാര ഭാഗ്യം
കണ്ടുടൻ സ്വർഗ്ഗം ഹർഷാബുധിയിൽ മുക്കുകയാൽ.

എന്നാലതൊന്നും ഗ്രഹിച്ചീടാതെ ശുദ്ധോദന
മന്നവൻ ഭുജിമിത്തശങ്കയാൽ മാഴ് കീടിനാൻ.

അന്നേരം ദൈവജ്ഞമാർ ചിന്തിച്ചോതിനാൻ നൃപ-
നന്ദനൻ ഭൂവിലോരം പ്രഥിതനാകുമെന്നും;

എന്നല്ലായിരത്താണ്ടു ചെല്ലുമ്പോളൊരിക്കലീ-
മന്നിടം പാലിക്കുവാൻ വന്നവതരിച്ചീടും

ചക്രവർത്തികൾ തന്നിലേകനാണെന്നും; സാക്ഷാൽ
ഉൽക്കടങ്ങളാ സപ്തസിദ്ധികൾകാണെന്നെന്നും.

ചൊല്ലൊള്ളും സിദ്ധികളിൽ ചക്രരത്നമാണാദ്യ,
മഹാതീതമാം മഹാ “രത്നം” രണ്ടാമത്തേതാം;

ഉൽക്കടാഹംകാരമാണ് ഭൂതിലുടേയോടും
ശീഘ്രഗാമിയാമശ്വരത്നമാം മൂന്നാമത്;

മഞ്ഞുപോൽ ധവളമായ മന്നവനേറിച്ചോവാൻ
സഞ്ചാതമാകും ഹസ്തിരത്നമാം നാലാമത്;

കൃത്യകൗശലശാലി മന്ത്രിന്ദ്രനഞ്ചാമതാം;
പ്രത്യർഥി ഭയങ്കരൻ സേനാനിയാറാമതാം;

പ്രത്യുഷസിയെക്കാളു മതിമോഹനയായി
പ്രത്യാഗ സൗന്ദര്യത്താലസമാനയായെന്നും

ശുദ്ധശീലയായ" തന്റെ ധർമ്മദാരതപം പൂണ്ട
സുസ്മിരതമാമേഴാമത്തേതുമറിഞ്ഞാലും.

അത്തരം ചിഹ്നങ്ങൾതന്നത്തുതാകാരനായ
പുത്രനിൽ കണ്ടുപാരം തെളിഞ്ഞു ശുദ്ധോദനൻ,

അത്യന്തംജനാനന്ദകരമാം മഹോത്സവം
സ്വപരംനഗരിയിൽകൂട്ടുകെന്നാജ്ഞാപിച്ചാൻ.

ത്വടിതിവഴിയൊക്കെയടിച്ചു പനിനീരും-
ലുടനെ തെരുവുകൾ നനച്ചു പെരരരെല്ലാം

കൊടികൾ വിളക്കുകളെന്നിവ വൃക്ഷങ്ങളെ
നെടിയകൊമ്പുകളിൽ തൂക്കിയും തുടങ്ങിനാർ.

അറിഞ്ഞുകൊതുഹലം പൂണ്ടുകാണികൾ വന്നു
നിറഞ്ഞു ചാഴുകണ്ടു മിഴിച്ചുനിന്നാർ നീളേ.

വാൾപയിറുകാർ, കായാഭ്യാസികൾ, കൺകെട്ടുകാർ,
നല്ലാമ്പാട്ടിക, ജ്ഞതാൽകളിക്കാർ, ഞാനേറുവോർ,

ആലോലഹാസത്തിനു താളംപോലിളകുന്ന
കാലിണകളിൽ കിലുഞ്ചീടും കിങ്കിണിപൂണ്ടും,

ചേലെഴും കച്ചപ്പുറം കെട്ടിയുമാടീടുന്ന
ലോലാംഗിമാരാം വാരനാരിമാ, രെന്നുവേണ്ടാ,

കാലോളമംഗമെല്ലാം കരടിമാനിവററിൻ
തോലുടുത്തുടൻ വേഷം പകൻ തുളളീടുവോർ,

വ്യാപ്രതെ മരുക്കുവോർ, മല്ലനാ,രോരോപക്ഷി-
വക്ത്രത്തെക്കൊത്തിക്കുവോർ, കഴലുതുവോർ, പിന്നെ

ചട്ടറ മുദംഗവാദകർ, വൈണികന്മാരു-
മൊട്ടല്ല ഫഷം ജനങ്ങൾക്കേകി നൃപാജ്ഞയാൽ.

കേട്ടറിഞ്ഞഥ കമാരോത്ഭയം ഭൂരസ്ഥരം
ശ്രേഷ്ഠികൾ വാണിജ്യ സമ്പന്നന്മാർ വന്നുമോദാൽ,

ശ്രേഷ്ഠമാം കാണിക്കുകളോരോന്നു നല്ല തങ്ക-
ത്തട്ടങ്ങൾ തന്മേൽ വാരി നിറച്ചു കാഴ്ചച്ചാർ.

കംബളം, സുഗന്ധദ്രവ്യങ്ങൾ, നൽപടംക, സ-
ന്ധ്യാംബര കാന്തികാളം രത്നഭേദങ്ങൾ താനും,

പന്ത്രണ്ടു പേനാൽപോലുമൊ മറയ്ക്കാത്ത മുദ്ര
തത്തുക്കൾ പൂണ്ട ലോലമാം മുദ്രപടങ്ങളും

നൻമുത്ത നിരത്തി വച്ചുകിൾ തുണീട്ടുള്ള
രമ്യകുഞ്ചുക്കളും, ചന്ദനഖണ്ഡങ്ങളും,

അത്രയുമല്ല പാരിതോഷിക സാമന്തന്മാർ-
പത്തനങ്ങളിൽ നിന്നും വന്നതേ ബഹുതരം.

ഋദ്ധികളേവം ജനം ബാലനു പേർ “സവാത്ഥ്-
സിദ്ധ”നെന്നേകി;സംക്ഷേപിച്ചു‘സിദ്ധാത്ഥ്’നെന്നും.

വന്നുപോൽ വൈദേശികന്മാരിലെന്നൊരാരം വൃദ്ധൻ
ധന്യനാം തപോധന നസിതനെന്നു മോദായ്;

മന്നിലേ വൃത്താന്തങ്ങൾ മറന്നും, ദ്രോവിലേക്കു
തന്നുടെ കണ്ണുങ്ങളെത്തുറന്നും മേവുയോഗി.

താനേണമിരിക്കുന്നോരയാൽ വൃക്ഷത്തിൻ കീഴ്
ധ്യാനനിഷ്ഠനായ് ചാഴമളവിൽ വെളിവായി.

വാനവർ ബുദ്ധാവതാരോത്സവത്തിങ്കൽ പാടും
ഗാനങ്ങൾ കേട്ടാനവനാകാശ മാർഗ്ഗത്തിങ്കൽ.

കെല്പാൻ തപസ്സാലമേറിയ വയസ്സാലു-
മത്തുതചിമ്തെന്നും പൂണ്ടെത്രയും വന്ദ്യനാകും.

അപ്പുമാനന്തികത്തിലണയുന്നതു കണ്ടു
ക്ഷിപ്രമങ്ങേറു വന്ദിച്ചിരുത്തി ക്ഷിതിശപരൻ.

അപ്പൊഴേ ദേവിതാനും കുട്ടിയെയമ്പോടെടു
ത്തപ്പവിത്രാത്മാവിന്റെ പാദാന്തത്തിങ്കൽ വച്ചാൾ.

തരസാ കമാരനെക്കണ്ടു വൃദ്ധനാം മുനി
“അരുതേ, ദേവി, ഫന്ത! ചെന്തുരുതേവ”മെന്നാൻ.

പരമാവത്സ പാദകമലം തൊട്ടു യോഗി
ധരയിൽ വീണു നമസ്കരിച്ചു സാഷ്ടാംഗമായ്

അന്യധസ്തുവിൽ പതിക്കാത്ത തന്ദ്രാക്ഷി ബാല-
ധന്വപാദത്തിൽ ചേർത്തുപിന്നയും ചൊന്നാനേവം:

“നിന്നെക്കുന്വിടുന്നു ഞാനോമനേ, നീയേ ബുദ്ധൻ;
നിന്നിൽ കാണുന്നു പാടലാഭമാം ജ്യോതിസ്സു ഞാൻ;

പദപങ്കജത്തിലീരേഖകളെല്ലാവു, മീ
 മുദ്രവല്ലികപോലെ പിണയും സ്വസ്തികവും,
 അതിപാവനം മുഖ്യചിഹ്നം മുപ്പതും രണ്ടു,
 മതുമല്ലുപ ചിഹ്നം കാണുന്നിതെൻപതുമേ.
 നീ തന്നെ ബുദ്ധൻ; ധർമ്മരഹസ്യം ലോകത്തിന്നു.
 നീ തന്നെയുപദേശിച്ചിട്ടുവാൻ പോകുന്നതും;
 ആ ധർമ്മറിഞ്ഞനുഷ്ടിപ്പവർക്കുല്ലാം ഗതി
 നീ തന്നെ നൽകുന്നതു; മീയുളളോനതു കാണാൻ
 യോഗമുണ്ടാകാത്തു; മണയുമന്തമതു
 വേഗ; മീ ഭേദമത്യാഗം കാങ്ക്ക്കിച്ചു മുന്നമേണാൻ.
 ആകട്ടേ യേതാകിലുമായതു; നിന്നെക്കാണാൻ
 ഹാ! കഴിഞ്ഞതുമതി"യെന്നോതിവീണ്ടും ചൊന്നാൻ:
 അറികരാജൻ, വാങ്മസംഖ്യം പോയാലൊരു
 കറിയീമർത്യലോകമാം മരം തന്മേലുണ്ടാം,
 അരിയപൂ മൊട്ടാണീയർകൻ; മേലിലിതു
 അസാപരിണത കാന്തിയായ് വിടരുമ്പോൾ
 കറയറേലും ജ്ഞാന സൗരഭ്യം കൊണ്ടു ലോകം
 നിറയും ദയാമകരൻ ബിന്ദുക്കൾ കൊണ്ടും.
 സ്ഫുടമീ ബാലൻ രാജകലമാം തടാകത്തിൽ
 വിടരും ദിവ്യമായ താമരയെന്നും ചൊല്ലാം.

ധന്യമായിനീകല;—മെന്നാൽധന്യതപാരി-
ലന്യനമാണ്ണിപ്പ; യെന്നോതി, ദേവിയോടായ്

ഭവുകാത്മാവായോഗി പുനരോത്തര്യം ചെയ്യാൻ:
അവിതർക്കം ഹാ! രാജ്ഞി,ഭിന്നമായ് തീർന്നിതിപ്പോൾ

ഭവതിയുടെ കക്ഷി, കേവലം കമാരന്റെ
യവതാരത്താൽ, ഖഡ്ഗം പാതത്താലെന്നപോലെ.

പ്രിയയായ് തീർന്നുഭദ്ര! ദേവകും മനുഷ്യകും
സ്വയമീമഹാവതാരം കൊണ്ടു നീ, യെന്നാലും

അഥമേൽ ദുഃഖ മനുഭവിയാതാകം വണ്ണ-
മതിപാവനയായും തീർന്നിതിനാകയാലേ

വ്യഥകൂടാതെയേഴു നാൾക്കുള്ളിൽ നിനക്കെത്തും
വൃഥതന്നെത്തു;—ഹന്ത! സംസാരം ദുഃഖം ദേവി.”

അതുപോൽ സംഭവിച്ചിതേ; ശാന്താജപരാധന-
മതിൽ മനുഷ്ഠിതം പൂണ്ടുറങ്ങിമായാദേവി.,

അഥപിന്നണനീല; തൃഷ്ടയായ് ദേഹംവിട്ടു
പ്രഥിതം മുപ്പത്തിമൂന്നാം സ്വർഗ്ഗപദം ചേർന്നാൾ.

അവിടെ ഭിവ്യമാത്ര സ്ഥാനത്തിൽ ദേവഗണ-
മവളെയാരാധിച്ചു സേവിച്ചു നിറുപ്പിതിന്നും.

പുനരർക്കൻ തന്നെപ്പോരാവാൻ ധാതൃയായാ-
ളനവദ്വാംഗി, രാജ്ഞിയോ മറ്റൊരു പ്രജാവതി;

ഘനകാരുണ്യമുതമൊഴുകും മൊഴികളാ-
ലനിശം വിശപം കുളർപ്പിക്കുന്ന സുഗതന്റെ

അനഘാധരങ്ങൾക്കു മഹിതപയസ്സേലും
സ്നനമേകിനാളവൾ സദയമെന്നേ വേണ്ടു.

വത്സരം കഴിഞ്ഞു പിന്നെട്ടു; കൃത്യജ്ഞൻ റൂപൻ
വത്സനെ രാജകുമാരോചിതമാകു വണ്ണ

അദ്ധ്യയനം ചെയ്തിപ്പാൻ ചി.തിച്ചാൻ മുഖറിഞ്ഞാ-
രത്യന്ത വിചക്ഷണനും ഭാവികഥയിലേ

ബുദ്ധന്റെ ദിവ്യമാഹാത്മ്യങ്ങളും ഭുവങ്ങളും
ബുദ്ധിയിൽ നിറച്ചതിൽ വൈമുഖ്യമാകയാലേ.

അഥതന്നമാത്യന്തർ നിറഞ്ഞ സദസ്സിലുൽ
പ്ലമിവി പതി ചിത്തിച്ചിവിധം ചോട്ടും ചെയ്യാൻ:

അതിമാന്യരേ, രാജപുത്രന്മാരിടയണ്ടും
വിതതകലാ ജാലമെല്ലാമെൻ കുമാരൻ

വിധിപോലു പദേശിച്ചിടുവാൻ വിദഗ്ദ്ധനാം
പ്രഥിത പണ്ഡിതേന്ദ്രനാരെൻ പറഞ്ഞാലും.

അതിന്തരമവരേവരുമൊന്നായ് ചൊന്നാൻ
“ക്ഷിതിപമണേ! വിശ്വാമിത്രൻതാൻബുധശ്രേഷ്ഠൻ,

ശ്രുതിപാമീണൻ, ശാസ്ത്രനിഷ്ണാതൻ, കലകളി-
ലതൂല;നെന്നല്ലതി വിദഗ്ദ്ധനെല്ലാറ്റിലും.”

പിന്നെ വിശ്വാമിത്രനെവരുത്തി നിയോഗിച്ചു
മന്നവൻ; കുമാരനും ശുഭമാം മുഹൂർത്തത്തിൽ,

സുന്ദര രത്നരാജി ചുറ്റും മിന്നുന്ന രക്ത
ചന്ദനപ്പലകയും ചെറുകൈത്താലിലേന്തി,

സ്വാദികമുദുപാംസുവിരിച്ചുങ്ങളിൽ, മനോ-
യേശ്വർ കരതന്നിലെഴുത്തു കോലുമായി

അമ്പോട്ട മുനീന്ദ്രന്റെ മുമ്പാകെ വന്നുമുഖം
കുന്വിട്ടു നിന്നിടീനാ; നല്ലൊഴോതിനാൻ മുനി.

“എഴുതിയാലുമുണ്ണി, ഗായത്രി—ദിജാതികൾ -
ക്കൊഴികെ കേൾക്കാവട്ടാതുളളൊരാ വേദമന്ത്രം.”

വഴിയെ പിന്നെ “ഓ തത്ത്വചിതുവരേണ്ഡാ”ദി
കൊഴികളുപദേശിച്ചിടീനാൻ ക്രമത്താലേ.

“സാദരമെഴുതുന്നേൻ സൽഗുരോ,”യെന്നുചൊല്ലി
യേതും വൈകാതെ ബാലൻ പൊടിമേലെഴുതിനാൻ

ഒരു ഭാഷയിലല്ല, രണ്ടിലല്ലവോ! മന്ത്രം
തരസാ ബഹു ലിപി ഭേദത്തിൽ പകർത്തിനാൻ.

“മംഗലം”, “പരേഷ” “യാവാ”ദി വണ്ണങ്ങൾ തന്നിൽ
മംഗലശീല നെഴുതീടിനാ; നതുപോലെ,

ചിത്രഭാഷയിൽ ചിഹ്നഭാഷയിൽ താനും, ഗുഹാ-
വർത്തികൾ സമുദ്രവാസികൾ പാതാളത്തുള്ള

നാപ്പോപാസക, രഗി സൂര്യഭക്തന്മാർ, ഗിരി
വപ്രവാസികളിവർക്കുള്ള മുദ്രകളിലും;

എന്നല്ലയോരോ രാജ്യ വാസികൾക്കുള്ള ഭാഷാ
വൃന്ദത്തിലോരോന്നിലു മെഴുതീ കമാരകൻ;

വായിച്ചാൻ പിന്നെമന്ത്രാ ഭാഷകളെല്ലാറിലു.-
മായതുകണ്ടു മുനി “പോരുമിതുണ്ണി”യെന്നാൻ.

“ഇനി നീ കണക്കുകൾ പഠിക്ക; ചൊൽവനെ, നെ-
യനുവർത്തിച്ചു ലക്ഷ്യവരെ യോതുക”യെന്നായ്

സംഖ്യകളൊന്നു, രണ്ടു, മൂന്നു, നാലി, ത്രാദിയു-
മങ്കങ്ങൾ പത്തു, നൂറൊ, ടായിര മിത്യാദിയും

ചൊല്ലിനാൻ വിശ്വാമിത്രൻ; ബാലനുമതുപോലെ
നില്ലാതെ ലക്ഷ്യവരെത്തുടൻ ചൊല്ലിടിനാൻ.

പിന്നെയും ചൊന്നാൻ മന്ദസപരമായ് മേല്പോട്ടുള്ളോ-
രന്യസംഖ്യാ സ്ഥാനങ്ങൾ കുമുദത്തോളം ബാലൻ.

‘ഗന്ധിക’ ‘മുല്ലവ’വും ‘പുണ്ഡരീക’വുമവൻ
ഹന്ത! പിന്നതിന്മേലാം ‘പത്മ’വുമെണ്ണിടിനാൻ.

അതിസൂക്ഷ്മമായ് ‘ഹസ്തഗിരി’യെപ്പൊടിച്ചീടി-
ലതിന്റെപാഠസുവെത്ര, യത്രയാണത്രേ പത്മം.

അതിന്നപ്പറം കാഷ്ടയാകുന്നു—രാവിൽഭ്രോവിൽ
വിതതമായ താരജംബുവിൻ സംഖ്യയതാം.

കോടികാഷ്ടയാകുന്നിതപ്പറ—മഴിക്കുള്ളിൽ
പാടേ തങ്ങിപ്പുറം നീർത്തുള്ളികളത്രയാം പോൽ.

വത്തുലവസ്ത്രക്കൾ തൻ സംഖ്യയിൽ പ്രസിദ്ധമായ്
വത്തിക്കും സർവ്വനീക്കം പാശ്ചാത്യ—ണ്ടതു പാക്കിൽ

വിസ്തൃതയായ ഗംഗയ്ക്കടിയിൽ തരിമണ
ലെത്ര യുണ്ടെണ്ണീടുകി, ലത്രയാകുന്നു പോലും.

ഇതിനപ്പുറത്തുള്ള സംഖ്യയാണന്തുകല്പ-
മിതതാൻ പത്തുകോടി കൂടിയാലുണ്ടാമതും.

അതിന്നുചേർച്ച മങ്കമെണ്ണുന്നു നിപുണന്മാർ,
പ്രഥിതമസംഖ്യ മെന്നു;—ത്രയാകുന്നു പോലും,

പതിനായിരത്താണ്ടു ഭൂമിയിൽ മുടങ്ങാതെ
യതിചേരമായ് പെട്ടും മാരിയിൽ നീർത്തുള്ളികൾ.

അപ്പുറം മഹാകല്പ—മതിനാൽ ദേവഗണം
തന്ത്രഭാവി കാലഘട്ടങ്ങളെണ്ണീടുന്നു.

എന്നതു കേട്ടു “മുനി ഹാ! മഹാത്മാവേ, നൃപ
നന്ദന, യിവയൊക്കെ നീ യറിഞ്ഞിരുന്നിതേ!

നന്നായിതി;നി ദൈവ്യമാനാഭി ഗണിതങ്ങ-
ളിന്നു ഞാൻ പറഞ്ഞറിയേണ്ടതില്ലല്ലോ” യെന്നാൻ.

വിനയം പൂണ്ടു വീണ്ടും ചൊന്നാൻ ബാലകൻ ഗുരോ,
കനിവാൻണ്ടു കേട്ടു കൊണ്ടാലും; കഥിക്കുന്നേൻ:

പരമാണുക്കൾ പത്തുകൂടിയാൽ പരസ്യകൃഷ്ണം;
പരസ്യകൃഷ്ണങ്ങൾ പത്തു കൂടുമ്പോൾ ത്രസരേണു;

പരമേശ്വര ചേന്നാലുണ്ടാകും സ്ഫുടം സൂത്ര്യം
കിരണങ്ങളിൽ പരിവർത്തിക്കു മൊരുരേണു.

അരിയോരാദേണുക്കളേഴു പിന്നെയും ചേന്നാൽ
ഗിരികമുഖരോമാഗ്രത്തിന്റെ പരിമാണം.

അതു പത്തുചേരുമ്പോൾ ലിഖ്യമാം; പത്തുലിഖ്യ-
മഥചേരുമ്പോൾ യുകമാം; യുക പത്തുചേന്നാൽ;

യവബീജത്തിൻ കാമ്പാ;മേശ്വര ചേന്നാൽ വണ്ടി-
ന്നവലഗ്നമാ; മഥ പിന്നെയും ചൊന്നാനേവം

മുദുസാഷ്ടപ മുൽഗ യവങ്ങൾ; യവംചത്താ
മഥപിന്നോരംഗുലാ; പന്ത്രണ്ടുണ്ടുവുള്ളാം

വിതസ്തി; ഹസ്ത ഗജചാപങ്ങൾ പിന്നെ മേൽമേ-
ലതിനൊക്കെയും മേലാം പ്രാസമാം ദീപ്തമാനം.

പ്രാസങ്ങളിരുപതു കൂടുന്ന ഭൂ മേക-
ശ്വാസമാനമാ; മൊരു ശ്വാസത്താൽ ഗമ്യമതും.

അതു നാല്പതു ചേന്നാൽ ഗവ്യതി; ഗവ്യതിനാ
ലഥ ചേരുന്നതാണു യോജന;മിനി ഗുരോ,

ഒരുയോജനയുള്ളിൽ സൂര്യരശ്മിയിൽ കാണും
ചെറുശ്ശികളെത്രയെന്നും ചൊല്ലുവെന്നൊത്

വിരുതാന്നടൻ യോജനാന്തരാളത്തിലെത്ര
പരമാൺക്കളെന്നും പറഞ്ഞാൻ സ്പഷ്ടംബാലൻ.

അതു കേട്ടുടൻവീൺ വന്നങ്ങി ക്ഷമാരനെ
വിധുരഭാവമോടും ചൊല്ലിനാൻ വിശ്വാമിത്രൻ:

ഇരുക്കന്മാർക്കും ഇരുവല്ലൊ നിന്തിരുവടി;
ഇരുവല്ലവിടേക്കു ഞാ;നന്റെ ഇരുവങ്ങാം.

പണിവൻ നിന്നെ മോഹനാകൃതെ, കമാരാ, നീ
യണഞ്ഞു ന്നമെന്റെ മുന്ധാകെ വിദ്യയെല്ലാം
ഒന്നൊഴിയാതെ ഗ്രന്ഥമൊന്നും താൻ പഠിയാതെ
തന്നത്താൻ സർവ്വമറിഞ്ഞെന്നരറിയിപ്പാൻ.

എന്നല്ലീ വിദ്യകളെയൊക്കവേ പോലെച്ചുള്ളിൽ
നന്നായ് നീ വിനയാച്ചുതുണവുമറിയുന്നു.

അത്യന്തമീ വിനയം ഭഗവാൻ ബുദ്ധദേവൻ
നിത്യവും കാട്ടി ഇരുക്കന്മാരിലെല്ലാരിലും,

വിദ്യാന്മാരവരൊക്കെയറിയുന്നതിൽ കവി-
ഞ്ഞത്രയും രനികൂ വിജ്ഞാനമുണ്ടെന്നാലുംതാൻ.

മുദുഭാഷിയാണവൻ പാണ്ഡിതനെന്നാകിലും.
മുദുശീലനാം രാജഗാംഭീർ്യമേറുകിലും.

വിനയം ബഹുമാനം കൃപരുമാന്നാൻ ബാലൻ
ജനങ്ങളോടുത്തുരക്കുതിയൻ താനെന്നാലും.

യുവരാജാക്കൾ ചേൻ മോടിയിൽ നായാടുമ്പോൾ
ഉവനെക്കാൾ ധൈര്യമാണോടിച്ചിലശപമാരും.

കളിച്ചു പോരാടുമ്പോൾ മുററത്തുയവാക്കൾ തേർ
തെളിച്ചീടുന്നതിലുമവനെ വെനീലാരും.

എന്നാലും ബാലൻ വേട്ടയാടുമ്പോളടിക്കടി
നിന്നുപോ മോടപ്പോകും മൃഗത്തെയെണ്ണിടാതേ;

എന്നപ്പോഴാതിരുന്ന പന്തയം വിട്ടുനില്ക്കും
തന്നുടേയശപമോടിത്തളൻ തേങ്ങിയെന്നാൽ;

എന്നുമല്ലിപ്പുകുമാരന്മാരിലാക്കെങ്കിലും
വിന്നത തോൽവിക്കൊണ്ടു കണ്ടാലും മത്സരത്തിൽ;

അല്ലെങ്കിൽ ചിന്താശീലനവനുള്ളത്തിൽ സ്വയം
വല്ലൊരേയസൂക്യംതോന്നിയാലുമങ്ങനെ നില്ക്കും.

കാലങ്ങൾ പോകത്തോറും പിന്നയീയനുകമ്പാ-
ശീലവും കുമാരൻ വർച്ചിച്ചിതൾത്തടത്തിൽ,

മാലകറുന്ന തണലേകുവാനാലും രണ്ടു
ലോലപല്ലവം പൂണ്ടു വളരും വൃക്ഷംപോലെ.

ഉണ്ണിയാമവനെനാൽ ഭുഷവും വേദനയും
കണ്ണിമെന്തൊന്നെന്നുതറിഞ്ഞീലൊരിക്കലും

മനവരരെന്നാളുമറിയപ്പോകാത്തതായ്
മനിലുള്ളതിന്റെയോ നാമങ്ങളെന്നല്ലാതെ.

അക്കാലമൊരു ദിനം നൃപന്റെയുദ്യാനത്തിൽ
 പുഷ്പലമായ പുഷ്പകാലത്തിൽ പറന്നെത്തി
 ചൊൽക്കൊള്ളും ഹിമാലയം നടുവിൽ ത്ങ്ങൾക്കുള്ള
 നൽകലായങ്ങൾ നോക്കിപ്പോകുമൊരന്നുകൂട്ടം.
 മഞ്ഞുമുടിമമ്മാമലതൻതടത്തുടേ
 യഞ്ചസാ പ്രണയരാഗങ്ങളും പാടിപ്പാടി
 രഞ്ചിച്ചു തമ്മിൽ പ്രേമനീതരായ് വെളുത്തേറ
 മഞ്ചികൊളുന്നൊരപ്പക്ഷികൾ പറക്കുമ്പോൾ,
 സതപരംനോക്കി വില്ലു കലച്ചു ശരമെന്താൻ
 സിദ്ധാത്മപിതൃവൃ നന്ദനനാം ഭേദമെന്തൻ.
 അംബുധിപോലെ നീലവണ്ണമായ് തടവരോ-
 രംബരവീഥിതന്റെ നടുവേ ഭയമെന്തേ
 അമ്പോടു തുവലെല്ലാം പരത്തിപ്പാനാഞ്ഞു
 മുന്വേചോമനത്തിന്റെ ചിറകിനേറു ബംണം.
 ചെമ്പടുപോലെ ചാടും ചോരയാൽ വെള്ളത്തുവൽ
 സമ്പ്രതിവിവണ്ണമായ് തറച്ചുകുരമ്പോടും
 പാരിലപ്പക്ഷി വീണ്ടു; തൽക്ഷണം കണ്ടുമന-
 താരലിഞ്ഞുടൻ ബുദ്ധനതിനെച്ചെന്നെടുത്തു
 കാലിന്മേൽ കാൽവെച്ചിരുന്നങ്കത്തിലണച്ചുടൻ
 മാലവേ മന്ദം തലോടിടിനാൻ ഭയംതീരാൻ;

ചിന്നിയ തുവലുകൾ തടകി യൊതുക്കിനാ;
നന്യന മിളകുന്ന നെഞ്ചിടി യടക്കിനാൻ;

പിന്നെ നല്ലിളംവാഴത്താളുപോൽ തണുത്തുള്ള
തന്നുടെ സസ്സേഹമാം കോമളകരാഗ്രത്താൽ

അതിനെ ലാളിച്ചൊട്ടൊടുശ്ചാസം നൽകീട്ടുടൻ
സമയമിടംകയ്യാൽ പക്ഷിയെത്താങ്ങി സ്വയം

അതിതീക്ഷ്ണമാം ശരം മുറിവിൽ നിന്നുമെല്ലേ
വ്യഥതോന്നാതെയുരിയെടുത്തു വലം കയ്യാൽ,

അതിരോപണമായ മധുവും തണുത്തുള്ള
മുറ്റാപ്ലവങ്ങളും വെച്ചു കെട്ടിനാൻ ക്ഷതം

എങ്കിലും വ്യഥയെന്തെന്നേതുമേയറിയാതെ
ശങ്കതേടീട്ടു ശരാഗ്രം കൊണ്ടുകൈത്തണ്ടിന്മേൽ

കുതുകമാൻ കുട്ടി കയ്യിനോക്കിനാ, നട-
നതനൽകീടും രജയറിഞ്ഞു പിന്നെയവൻ

ചൊരിഞ്ഞ കണ്ണീരോടും ഹന്ത! പക്ഷിയെ വീണ്ടും
തിരിഞ്ഞുനോക്കിയാശ്ചസിപ്പിച്ചാൻ പലവിധം;

അക്ഷണമൊരാളോടി വന്നുചൊല്ലിനാ “നൊരു
പക്ഷിയെയെന്തു വീഴ്ത്തിമത്സ്യപാമി റൂപാത്മജൻ,

ഇപ്പനിന്റീർപ്പുവാടിക്കുള്ളിലായിത്തുടന്നെ,
യില്ലോഴായതു വീണ്ടും; തിരുമേനിയോടുടൻ

കല്പനവാങ്ങിയെടുത്തതിനെക്കൊണ്ടുചെല്ലാൻ
മൽപ്രഭു കല്പിച്ചിതു; പക്ഷിയെ നൽകുകല്ലി?

“ഇല്ലാത്താൻ തരികയില്ലിതിനെ, പക്ഷിയിതു
ചെല്ലേണ്ടതാകാം, കൊന്നൊരാൾക്കുടൻ മരിച്ചു

ജീവിച്ചു വാണിടുന്നിതിപ്പൊഴുമിമ്മരാളം [ങ്കിൽ
ധാവച്ചുമേറീടുന്നോരിതിന്റെ പക്ഷങ്ങളിൽ

ദേവകൾക്കുള്ളപോലെ തങ്ങളാകാശഗതി
കേവലം ധ്വംസിച്ചുവെന്നുള്ള മത്സോദരൻ”

ഈ വിധമകമലിഞ്ഞാതി സിദ്ധാർത്ഥനാൻ
ദേവദത്തനും സ്വയമെത്തിയുത്തരം ചൊന്നാൻ:

കാട്ടിലെ ജന്തു ജീവിച്ചിടിലും മരിക്കിലും
വേട്ടയിലാരുവീഴ്ത്തി യപ്പോഴെതവൻറതാം;

ഒട്ടൊരാൾക്കുള്ളതല്ലായ്ക്കുന്നി താകാശത്തിൽ;
തിട്ടമെന്നവോറിങ്ങു വീഴ്കയാലെൻറതിപ്പോൾ;

പരിചിലെന്നിരിക്കു സിദ്ധിച്ചതെന്നിക്കുതാൻ
തരിക;—നീതിനിഷ്ഠനല്ലോ സോദര ഭവാൻ.

ഭഗവാൻസന്നയന്നത്തിൻ കഴുത്തുതൻ
സുകുമാരമാം കവിൾത്തടത്തിൽ ചേർത്തുകൊണ്ടു

പറഞ്ഞാൻ സന്തോരവം “ചൊല്ലരുതീവണ്ണമി-
പ്പാവയെന്നിക്കുള്ളതാകുന്നു ധരിച്ചാലും.

പരമാം കൃപകൊണ്ടും സ്നേഹപ്രാഭവംകൊണ്ടും
ധരിയിലെൻറതാകമസംഖ്യ സുതപങ്ങളിൽ

ഇതുതാനൊന്നാമത്തേതായത്; -മെനിക്കിന്നു-
മതിയിൽ ബോധമുളവാകുന്നു മർത്യക്കുഞ്ഞാൻ

കുരുണാശീലമുപദേശിക്കുമെന്നും, പാരിൽ
പരമഭയങ്കരമിംസയെത്തടുത്തുടൻ

നരലോകത്തിനല്ല, കേവലം നാവില്ലാത്ത
ചരാജാതിക്കുംവേണ്ടി സ്ഥാപിക്കുധർമ്മമെന്നും.

സുപനന്ദന ഭവാനിനി യും തർക്കമങ്കിൽ,
സപദിധരിപ്പിക്കുപണ്ഡിതന്മാരെക്കൊത്തും.

അവർ കല്പിക്കാലോലകേരുകൾ നാമെ"ന്നാരുടൻ
സുവരസഭത്തിൽ നടന്നു വാദമതും.

ചിലരൊന്നോതി; മറുചിലപേർ മറൊന്നോതി;
പലരും പലതേവമുയർക്കു മദ്ധ്യത്തിങ്കൽ

അവരിലാരുമറിഞ്ഞിടാത്തഭിക്ഷുവേക-
നവിടെയെഴുന്നേറ്റു ചൊല്ലിനാനിപ്രകാരം.

“ജീവിതമൊരുശബ്ദവസ്തുവെന്നിരിക്കിലോ
ജീവിയുമതിനെ മെങ്കിച്ചവനുള്ളതത്രേ;

കൊല്ലുവാൻതുടന്നവനുള്ളതല്ല; വൻ ജീവ-
നല്ലലും നാശവുമുണ്ടാക്കുന്നു; ലാളിപ്പോനോ,

നല്ലപോലതിനെ രക്ഷിക്കയാണു; തുമ്പലം
കില്ലകന്നിയെന്നതെ യവനനൽകിടന്നു."

വിധിയിതെല്ലാവർക്കും സമ്മതമായി; നൃപ
നതിമോദത്തോടുമമ്മനിയെ സമ്മാനിപ്പാൻ

തേടുമ്പോൾ കണ്ടിലെ; - നാലവഴിപടംവിതു-
ത്തോടിപ്പൊമൊരു നൃപനവിനെയൊരുകണ്ടു.

ദേവനാർ വേഷം പകർന്നിട്ടുമാറുണ്ടുപേലു-
മീവിധം. - ബുദ്ധൻ പിന്നെത്തനിക്കുസിലിച്ചതാ-

മനത്തെയതിൻ വശ്ശത്തോടു ചേരുവാൻ വിട്ടു
ധന്യനായ് ദയാകൃത്യമിങ്ങനെയാരംഭിച്ചാൻ.

എന്നാലാവ്രണം പൊരുത്താനന്ദമോടുപോയ
വന്ദ്യഹംസത്തിനുള്ള വേദനയൊന്നല്ലാതെ

അന്യ ദുഃഖങ്ങളറിഞ്ഞിടാത്ത മകനോടു
മനവൻ പിന്നൊരു നാളിവണ്ണമരുൾചെയ്യാൻ:

വരികയുണ്ണീ, ചാരവസന്തകാലത്തിന്റെ
പരമാനന്ദഭൂതി കാണുകക്കൊക്കുമാരാ നീ.

വിളഭ്രമികളെല്ലാം കൃഷിക്കാക്കൊരുപോലെ-
യളവില്ലാതവണ്ണം സമ്പത്തു നൽകുന്നതും;

ഒന്നൊളന്മേലഗ്നികാളുമ്പോൾ നിന്റേറതാമി-
ലരണിസമൃദ്ധിയാൽ പ്രജയെപ്പോറുന്നതും;

നരനാഥനാമെന്റെ ഭണ്ഡാരം നിറൊപ്പതും.
 വരിക കാൺക; യെത്രമുമ്മിയു തുവോത്താൽ,
 പുതിയ പല്ലവങ്ങൾകൊണ്ടും, തോട്ടങ്ങൾതോറും-
 മതിഭാസുരങ്ങളും പുഷ്പങ്ങൾകൊണ്ടും, ഭൂവിൽ
 വിതതമായ പച്ചപ്പല്ലകൾകൊണ്ടും നിലം
 സതതമുഴുന്നകോലാഹലംകൊണ്ടുമിപ്പോൾ.
 ഇങ്ങനെയതൾചെയ്തു നൃപനാകമാരനും-
 മങ്ങൾ കളങ്ങൾ തോട്ടങ്ങളും നിറഞ്ഞെഴും
 ഒരദിക്കിലെക്കുശാപാത്രധരായെഴുന്നള്ളി.
 നിരപ്പേകൊഴുത്തചെമ്മണ്ണിമണ്ഡൂരിയിൽ
 തോളിന്മേലുക്കാൽ തെരിഞ്ഞിട്ടു നുകമേന്തി
 ക്കാളകൾ വലിച്ചിതുകരിയെ മേലും കീഴും;
 മേളിച്ചുകലപ്പതൻ പിന്നാലെനില്ക്കുന്നിര-
 നോളം പോൽകൊഴുത്തമണ്ണിളകിമറിഞ്ഞിതു.
 പൊത്തുന്ന കോൽമരത്തിനീക്കേ പാദങ്ങൾരണ്ടും
 സന്ധിപ്പിച്ചിതു ചാലുതഴുവാൻശുവകാർ.
 പനകൾ കവുങ്ങുകളിവതൻ നടുവുടേ
 മുന്നങ്ങി മെല്ലെ മെല്ലെയൊഴുകി കൈത്തോടുകൾ.
 ഭംഗിയിൽ തോട്ടിനിരുക്കരയ്ക്കും വാച്ചുനിന്നു
 തെങ്ങണമ്പല്ല ചേലവക്കിലെക്കരകൾപോൽ

എത്രയുമുത്സാഹം പൂണ്ടൊരുക്കും നിലത്തോരും
വിത്തെറിഞ്ഞൊടുജനം നിന്നു വേറൊരു ദിക്കിൽ.

കാടുകളെല്ലാം കൂടുകെട്ടിപ്പോ പരവകൾ
പാടുകമൂലം പൊട്ടിച്ചിരിക്കുംപോലെ തോന്നി;

അഴകാണെഴും വസ്ത്രാരംഭം കുണ്ടുമോദം
വഴിയും പല്ലി, തേനീച്ചകൾ, വണ്ടുകൾ, പിന്നെ -

യിഴജന്തുക്കളെന്നി ചെറുജീവികൾ തൂനും
മഴുവൻ കുറിക്കാട്ടും മുഖമൊഴിയെങ്ങും.

മാവിൻ തോട്ടത്തിലൊന്നിൽ നിന്നു മറ്റൊന്നിൽ ഏമാ
താവുന്ന മഞ്ഞക്കിളി പറന്നു മിന്നൽ പോലെ. [ഭം

ചെമ്പുകൊട്ടിപോൽ പച്ചപ്പട്ടാമുലപററി
ചെമ്പോത്തുവാണു ശബ്ദം മുഴക്കി മടിയെന്തെ.

പറന്നിതീച്ചതിന്നും പക്ഷികൾ നീലച്ചുപ്പു
നിറംപൂണ്ടെഴും പൂമ്പാറകളെയോടിച്ചെങ്ങും.

തറയിൽ വിരണ്ടോടി യണ്ണാക്കണ്ണന്മാർ; തീറി
ചിറകുവിതിർത്താഞ്ഞു പെരുകി മൈനാക്കിളി.

കുരുവികൂട്ടം ചിലച്ചിരുന്നു മുൾച്ചെടിമേൽ;
ക്കുരുതിക്കളത്തിന്മേൽ പറന്നു മീൻകൊത്തികൾ.

നടന്നു പോത്തുകളോടാഞ്ഞാഞ്ഞു കളക്കൊഴി;
നടുവിണ്ണിന്മേൽ ചുറ്റിത്തിരിഞ്ഞു പരുന്തുകൾ.

ചിത്രശില്പങ്ങളാണ് കോവിലിൽ ചുറ്റുംശോഭ-
മെത്തും പീലികൾ നീട്ടിപ്പറന്നു മയിലുകൾ.

നീലവണ്ണം തേടിയ മാടപ്രാവുകൾ തണ്ണീർ
ച്ചോലകൾതോറും തങ്ങിയിരുന്നു മുളിമന്ദം.

ഊരിലുള്ളൊരു വിവാഹോത്സവങ്ങളിലതി
ഭൂതത്തു കേൾക്കുമാറായ് റാഢ്യഘോഷങ്ങൾതാനും.

ഇങ്ങനെ കാണുന്നതും കേൾപ്പതും വിളിച്ചോതി-
യെങ്ങുമേ സമൃദ്ധിയും ക്ഷേമവുമെന്നു തന്നെ.

കണ്ടിതൊക്കെയും നൂപനന്ദന നകതാരിൽ
പൂണ്ടിതേ; പാരംമോദമുടനേ യെന്നാകിലും

വീണ്ടും ഗാഢമായോത്തു വിശ്വപമാം പനിനീപ്പു-
ന്തണ്ടിന്റെ താഴത്തുള്ള മുളകൾ പാത്താനവൻ;

കൂലിക്കുവേണ്ടി വിയപ്പുണിഞ്ഞു കൃഷിക്കാരൻ
വേലചെയ്തിടുന്നതും വയറുപോറാൻ നിത്യം;

ഏരിയം വെയിലൂടെ വലിച്ചു കലപ്പയെ
വിരവിൽ പോകാതായാൽ, വിരിഞ്ഞകണ്ണേലുന്ന

മാട്ടിന്റെ മിനുത്ത പാൽപ്പാക്കു വീലാപ്പാറങ്ങളിൽ
ചാട്ടുകൊണ്ടാൻ കനിവെമ്പിഴയേ തല്പനതും;

പല്ലിന്റെ പന്നുറമ്പിന്റെ ബീഭക്ഷിക്കുന്നതും; പാമ്പു
പല്ലിയെപ്പിടിച്ചു തിന്നുന്നതും; മവരണ്ടും

പരത്തിനിരയായിത്തീർന്നതും; പിന്നെ-
 കരുത്തിൽമീൻ കൊത്തികൊത്തിടുന്നമത്സ്യത്തെ പ്രാ
 പ്തിദിയൻ പാഞ്ഞുചെന്നിട്ടവന്റെ കൊക്കിൽനിന്നു
 ത്യടിരി റാഞ്ചിക്കൊണ്ടു പറന്നു പോകുന്നതും;

അരിയ ചിത്രശലഭങ്ങളെയെല്ലാം ചെറു
 കരുവിപ്പുളങ്ങളും കൊല്ലുന്നതു; മവറയെ

കരുണകൂടാതെപോലെ താൻ കടന്നെത്തി
 ത്തരസാ ചെരുവുള്ളു വേട്ടയാടീടുന്നതും.

ഒന്നിനെയാണു കൊന്നിടുന്നതു, മുടനെ മ
 റൊന്നിനങ്ങളു മിരയാവതുമിതുപോലെ,

മരണം ജീവിതത്തെ പ്പോറ്റീടും പ്രകാരങ്ങളു
 ളൊരുപോലവൻ കണ്ടാനവിടെ യെല്ലാടവും.

പുഴുക്കൾ തൊട്ടു മനുഷ്യാന്തം ജന്തുക്കൾതമ്മി-
 ലൊഴിയാതേവം യുദ്ധനാടകമതിപോരും,

ശ്രദ്ധമായ് താൻ കാണു മാവസന്ത കാലത്തിന്റെ
 മോടിയാം തിർശ്ശീലയ്ക്കകത്തു നടപ്പതും;

പാദതെപിന്നെയിവയ്ക്കൊക്കെ വൈരിയാം നരൻ
 പോരാടിത്തന്റെ സമസൃഷ്ടിയെ കൈപ്പുന്നതും;

കൊറ്റിനായുഴു ചതുര കഷ്ടകൻ, ക്രൂരൻനൊന്തു
 മുറും തോളടി പൊട്ടിക്കലുപ്പു വലിപ്പതും;

ജീവിതമാകും പോരിൽ ജന്തുക്കൾ തെരുക്കുവ-
തീവിധംകണ്ടു നെടുവീപ്പിട്ടു ഗുപാത്മജൻ

ചൊല്ലിനാ:-“നിതൃതാനോയിക്കു ഞാൻകണ്ടിടേണ്ട
ചൊല്ലെഴും സുഖാവഹമായൊരു ലോകം കഷ്ടാ!”

എത്രയലുന്നു വേദമെളിയ കൃഷിക്കാൻ;
എത്രകഷ്ടപ്പെടുന്നു പാവങ്ങളെത്തുകൾ;

നേന്തുശക്തരും ശക്തിമീനരും തമ്മിൽ ജീവ-
യാത്രയിൽ ചെഴ്ന്നിട്ടുമിപ്പോരെത്ര ഭയങ്കരം.

ആകാശത്തിലുമെന്തൊരക്രമം നടക്കുന്നു!
പുകവാനങ്ങളോ വല്ല ശരണം വെള്ളത്തിലും?

പോകുന്ന മിനിത്താതാ, ചെന്നൊരു ദിക്കിലിരു-
ന്നാകെത്താൻ ചിന്തിക്കട്ടേ യിക്കണ്ട വിശേഷങ്ങൾ.”

ഇങ്ങനെ യരുശലൈം ഭഗവാൻ ശാക്രസിംഹ-
നങ്ങൊരു ഞാവലിപ്പൊതു തണലിലണഞ്ഞുതൻ

ഭംഗിയിലിരുന്നു വീരാസനംബന്ധിച്ചുകൊ-
ണ്ടിങ്ങു നാം കാണാറുള്ള ബുദ്ധവിഗ്രഹപോലെ.

ചിന്തിച്ചാനവൻ ഗാഢാപിന്നയീ സംസാരമാം
സന്തത മഹാപ്രാധിയെങ്ങിനെ യുള്ളതെന്നും,

എന്തൊരു നിദാനത്താലുള്ളവായെന്നു, മിതി-
നന്തമുണ്ടാക്കീടുവാൻ നെന്തുളള മരുണെന്നും.

മനതാർ വിജ്ഞാത കവിഞ്ഞിതവനപ്പോൾ
തനിയേ ജന്തുക്കളിൽ സ്നേഹവും കാരുണ്യവും.

പുനരിങ്ങവയ്ക്കുള്ള ഭുഖങ്ങൾ നീക്കീടാനൊ-
രനഭവാപായം കാണാഞ്ഞെറിയിതുൾകണ്ടും.

ഇത്തരം ശുഭവിചാരങ്ങളാൽ ഞ്ഞെങ്ങുന്ന
ഘൃത്തം വിട്ടവന്റെ ചേതന പൊങ്ങിവേഗം

മന്ത്രിന്റെ മലിനമാ മിശ്രിയ മാനസങ്ങൾ
ക്കെത്താത്തൊരാനന്ദാനുഭൂതിയിൽ ചെന്നുനിന്നു.

സർവ്വവന്ദ്യനാം ബുദ്ധനിങ്ങനെ ധ്യാനമെന്ന
നിർവാണ മൗൽത്തീന്റെ യൊന്നാം കല്പയേറി.

ഉടനടത്തു വഴി പോകുമ്പോൾ വിണ്ണിൽമാറ്റം
തടഞ്ഞു തങ്ങി നിന്നുരുഞ്ചുപേർ ദേവഹിമർ,

സ്പർഹുമായേതു ദിവ്യതരശക്തിയാൽ തങ്ങ-
ളിടയിൽതടഞ്ഞുനിൽക്കുന്നതെന്നാശ്ചർയ്യാൽ.

ദേവന്മാരോരുമല്ലോ ദിവ്യവൈഭവമേതും
പാവനാത്മാക്കൾ വാഴും പുണ്യദേശവും സ്വയം.

അതിനാൽ താഴോട്ടവർ നോക്കുമ്പോൾ വൃക്ഷത്തി
ഴതിപാടലപരിവേഷത്താൽ ശോഭതേടി [൯കീ-

ഗതിലോകങ്ങൾക്കേകാൻ ദീക്ഷിച്ചുനൽധ്യാനത്തിൽ
സ്ഥിതിചെയ്യുന്ന ബുദ്ധഭഗവാൻതന്നെക്കണ്ടാർ.

“അറിവിനീതുതന്നെ നിവ്വാണം നൽകുന്നാഥ..-
നിറങ്ങിവന്നു വന്ദിച്ചിട്ടുവിനു ഷിമാരേ.”

സ്ഫുടമിങ്ങനെയാരു വാക്യവും ഞാവൽകാവി-
നിടയിൽനിന്നുപുറപ്പെട്ടു തൽക്ഷണംസ്വയം.

ഉടനേയദ്രിവ്യതേജസ്വികൾ ചെന്നുകണ്ടു
വടിവിൽകൈകൾകൂപ്പിവന്ദിച്ചഭഗവാനെ,

പടുതയൊടും ദിവ്യസ്തോത്രവും പാടിപ്പോയാർ
തടടിതിദേവനാക്ഷീവൃത്താന്തമുണർത്തുവാൻ.

പിന്നെമദ്ധ്യാഹ്നകാലംകഴിഞ്ഞുപടിഞ്ഞാറെ-
ഷണിന്മേൽചെന്നു സൂര്യനെത്തരിയസ്തമിക്കുവാൻ;

എന്നിടും കമരനെക്കാണാഞ്ഞു ബലപ്പെട്ടു
മന്നവനയച്ചൊരുപൂരപ്പനണഞ്ഞുടൻ,

അപ്പോഴും ധ്യാനത്തിൽനിന്നിളകാതെത്തന്നെ
യപ്പെതലിശിപ്പതുകണ്ടാ; നെന്നല്ല കാവിൽ

മറവുക്ഷങ്ങൾക്കെഴും മായകൾ മുട്ടവിട്ടു
മുറും ദൂരത്തിൽ നീണ്ടുപോകിലും സായാഹ്നത്തിൽ

ചാഞ്ഞെഴും സൂര്യരശ്മിതാനുമലന്യൻറമേ
ലാഞ്ഞുടൻ തിരുമെന്തെ ബാധിച്ചിടാതവണ്ണം

നിയ്യയിൽ ബാലനിരുന്നരുളുംദിക്കിൽനിന്ന-
ങ്ങൊട്ടുംഞാവലിൻ നിഴൽ നീങ്ങിടാത്തതുംകണ്ടാൻ

അതുമല്ലമ്മരത്തിനഗ്രത്തിൽ നിറഞ്ഞഴം
 പുതുപ്പുന്നിരുകൾതന്നിടയിൽനിന്നുമപ്പോൾ
 “സ്ഥിതിചെയ്യട്ടേ ഇപനന്ദനുള്ളത്തിങ്കൽ
 പതിഞ്ഞ ഭൂഖമമായ പോവോളമിങ്ങുതന്നെ;
 അതുപർത്തം ഞാനെൻ കായയുമവന്റേറമേൽ
 പതിപ്പിച്ചിടു”മെന്നീവാക്യവും കേട്ടു ചിത്രം.

ഒന്നാം കാവ്യം സമാപ്തം.

ശ്രീബുദ്ധചരിതം.

രണ്ടാം കാണ്ടം

കിലങ്ങു പോയി, വയസ്സുപതിനെട്ടു
ചാലേതികഞ്ഞു ഭഗവാനനന്തരം.

ചേലാൻപാതം സുഖാവഹമായ് മു-
ന്നാലയം നിമ്നീപ്തിന്നു മഹീപതി

കല്പിച്ചിത: അതിലൊന്നു ഹേമന്തത്തി-
ലുല്പന്നമാം ശീത ബാധയേറുകാത്തതായ്

ശില്പത്തൊടും ശിലാ ദേവദാരുക്കളാൽ
കല്പിതമായുള്ള നല്ല കൊട്ടാരമാം.

മറൊന്നു—നേരേ മറിച്ചതി ശീതമായ്
മുറുമേവേനലിൽ ചൂടുബാധിക്കാതേ,

ഉള്ളിൽ ചുവന്ന സിരകൾ വിളങ്ങുന്ന
വെള്ളക്കുളർ ശിലയാൽ രീതിന്ത ഹാതുമാം.

ചട്ടററചെമ്പകം പൂക്കാൻ തുടങ്ങുമാ-
വൃഷ്ടികാലത്തിൽ വിത തുടങ്ങിടുമ്പോൾ

ഇഷ്ടമാണ്യുവാൻ നീലമാ മോടുമേ-
 ണ്തിഷ്ടികയാൽ തീർത്ത സൗധമാം മറേറതും.

തുളിയോടാ നൂലൻ പേരുമിമ്മുന്നിന-
 മിട്ടാൻ, ശുഭാ, സുമൃഗം, രമ്യമെന്നുമേ.

ചന്തം കലൻ മലരൻവയ്ക്കുഴ-
 മന്തികം ചുറ്റാവിളങ്ങി പൂവാടികൾ;

നല്ലനീരോടും സാമജമാം തോടുകൾ
 മെല്ലെയൊഴുകിയപ്പിടയെപ്പൊടും.

ചിത്രമാകും കളിത്തട്ടുകളിൽ നല്ല
 പുൽത്തറയും പൂണ്ടിടയ്ക്കിടയെങ്ങുമേ

കണ്ണരിതന്നെമാൻ മാർകൂട്ടങ്ങൾ
 മെത്തും വനങ്ങൾ ശോഭിച്ച ഭൂരവരെ.

സിദ്ധാർത്ഥനോമൽ കമാരക നാഗ-
 മദ്ധ്യത്തിലെന്നുമേ വാങ്ങ വിചാസിയായ്

ഉഷങ്ങളെങ്ങനെ പോക്കിനാനിച്ഛപോൽ
 നാഴികതോറും നവവിനോദങ്ങളാൽ.

സൗഖ്യമായ്ത്തന്നെ കഴിഞ്ഞു ദിവസമ-
 ശ്ലാഘകുമാരൻ നൂനം തിരുമെയ്തൽ

ശ്ലാഘമാമോജസ്സുകുടിയ കൗതവന
 മുഖ്യദശമതുണ്ണിവിരികയാൽ

എങ്കിലും മുഖാൻ ചിന്ത ചിലനേരം-
മങ്കുരിച്ചിട്ടുടൻ മങ്ങുമേ തന്മനം,

ഓടുംമുകിലിൻനിഴൽവീണടിക്കടി
പാടേയിരുളും തടാകജലംപോലെ.

മന്നവനായതു സൂക്ഷിച്ചു കണ്ടുടൻ
തന്നുടെ മന്ത്രിമാരോടരുളിച്ചെയ്താൻ:

മാന്യ മതികളേ! പണ്ടസിതാഖ്യനാം
ധന്യതപോധനനെന്നോടു ചെന്നതും,

എന്നുടെ സ്വപ്നാത്മ വേദികൾ ചൊന്നതും
സന്നസന്ദേഹമറിഞ്ഞതല്ലോ നിങ്ങൾ.

എൻപ്രാണനേക്കാൾ പ്രിയമെനിക്കേറുമീ-
യെൻ പൈതലെങ്ങും ബഹുമാന്യനാകണം;

പററലർ തൻതലയൊക്കെ മിനിച്ചവ-
ന്നൊറവെൺകൊറക്കു ധരിച്ചീടണം;

മന്നവർമന്നനാകേണമെൻ നന്ദന;-
നെന്നകക്കാമ്പിലുണ്ടിച്ഛൊന്നതൊക്കയും.

അല്ലെങ്കിൽ, നിസ്സാരനായ് നിജസൗഖ്യവു-
മില്ലവും വിട്ടവൻ ഭിക്ഷുവായ്പോകണം;

വല്ലാത്ത കഷ്ടതചം ചെയ്യണം;-മതിൽ
വല്ല ഫലം വരുമെന്നൊരറിയുന്നു?

നല്ല കാമ്രാത്മങ്ങൾ കയ്യിലിരിപ്പവ-
യെപ്പാകളുണ്ടു പിന്നെതു ലഭിപ്പതും?

കേൾപ്പിന്നെന്നാലും കമാരനതിൽതന്നെ
താൽപതു മേറിവരുനെന്നു തോന്നുന്നു;

സൗഖ്യ മേരുന്നെന്റെ സൗധങ്ങളുള്ളിൽ വൈ-
മുഖ്യമാണാവൻ വാഴുവതിന്നുമേ.

എങ്ങനെ യായാലവന്റെ മനം തിരി-
ഞ്ഞിങ്ങു നൃപയോഗ്യമായ വഴിക്കുതാൻ

തുംഗാഭിമാനം പ്രവേശിച്ചരാജ്യവ-
മിംഗിതം പോലെ ഭരിച്ചുഭൂമിക്കെല്ലാം

രാജാധിരാജനായ് വാണവൻ നിത്യമ-
വ്യാജമാക്കിട്ടു മന്ദ്രൈവജ്ഞാപിത;

എന്നോടതിന്നൊരുപായമേന്താതുവിൻ
ധന്യരേ, ഹൃദയിതവൃദ്ധരല്ലോ നിങ്ങൾ.

എന്നതുകേട്ടങ്ങവരിൽ വയോധികൻ
ചൊന്നാൻ:—മഹീപതേ പുത്രൻചിന്തയിൽ

തോന്നും ഹെറിയാതീ വൈരാഗ്യ വൃത്തികൾ
തീൻപോം സ്രീകളിൽ പ്രേമമുദിക്കുകിൽ.

എണ്ണമൊന്നില്ലാത്ത വത്സന്റെചിത്തമാ-
മുണ്ണിമത്സ്യത്തെ യൊരായാസമെന്നിയേ

പെണ്ണങ്ങൾ തൻമിരട്ടേലും കടമിഴി
ക്കണ്ണികൾ വീശിപ്പിടിക്കാ മറിക നീ.

ചന്തമേരും സ്ത്രീജനങ്ങൾ തൻവൈഭവ-
മെന്തറിയുന്നിതിപ്പോഴും കിടാവിവൻ.

സ്വർഗ്ഗവംകൂടി മറക്കുമാറാക്കീട്ടു-
മക്കടാക്ഷത്തിൻ മഹിമയും, ബാലകൻ

മാൻകണ്ണിമാർ തൻവദന മലരിലെ-
ത്തേൻ കുഴമ്പിനെയും സ്വാദുമറിയുമോ?

ആകയാൽ വേഗമതി സുകുമാരിക-
ളാകും കുമാരികുമാരെ ഭാരങ്ങളായ്,

സുന്ദരിമാരാം പ്രിയ തോഴിമാരെട്ടും
നന്ദനനേകക നന്നു മഹീപതേ.

പിച്ചുളച്ചുണ്ടല കൊണ്ടൊരാൾ പൂട്ടാത്ത
മെച്ചമേരും മനമാം മദയാനയെ

പിച്ചായായ് പൂങ്കുഴൽ നാളുകൊണ്ടിങ്ങൊരു
കൊച്ചുകുരിശുകിൽ വേണിയാൾ കെട്ടുമേ.

ഏല്പാവരുമിതു നല്ലതെന്നോതിനാർ.
ചൊല്ലിനാനിങ്ങനെ പിന്നയും മന്നവൻ:

വല്ലഭമാരെക്കുമാരൻ വേണ്ടി നാം
വല്ലവരും തിരഞ്ഞാൽ പന്തിയാവുമോ?

നല്ലനുരാഗികൾ തങ്ങളുടെ കണ്ണുകൊ-
ണ്ടല്ലോ തിരവു പ്രണയിജനങ്ങളേ.

ഇന്നിളമാൻമിഴിമാരായ പൂക്കളെ-
യൊന്നായ് നിരത്തിമലർ വാടിയാക്കിനാം

“ചെന്നിപ്പുമാം പുഷ്പമുണ്ണിയെടു”ക്കെന്നു
ചൊന്നാലുമേതും രസമറിയാരുവാൽ

മന്ദംചിരിച്ചവൻ കന്യാസുമങ്ങളി
ലൊന്നിനെയും തൊടാതെങ്ങാഴിഞ്ഞെന്നുമാം.

ശങ്കിച്ച മന്നവൻ ചൊന്നതു കേട്ടു നി-
ശ്ശങ്കമായ് മറൊരു മന്ത്രി ചൊല്ലീടിനാൻ
വൻകണ്ടയർപ്പോളമേ മഹാസിംഹവും,
തൻകാട്ടിലോടി നടക്കൂ നരപതേ.

മററുനല്ലോർ തൻ മനപോലുവേതനെ
പററും കമാരൻറയുള്ള മൊരുത്തിയിൽ;

ഉറോരവർക്കുള്ളോരോമനയാം മുഖം
മുറുമവനുൻ സ്വപ്നമായ് തോന്നുമേ,

ചാലേയതുമല്ല കാണമവൻ നിജ-
ലോലയാം പൂമേനിയാളുടെ മേനിയിൽ

ചേലിയലും കിഴക്കേട്ടിക്കുതിൽ പുലർ
കാലത്തെഴുംഭംഗിയെക്കാളുകുമേ.

ആകയാലിങ്ങനെ ചെയ്യുകഭൂപതേ:
വൈകാതെയങ്ങിങ്ങൊരുത്സവം ഘോഷിക്ക;

നാട്ടിലെക്കന്യകമാരെയെല്ലാമതിൽ
കൂട്ടുക; പന്തയാ വച്ചു നൃപാത്മജൻ

ശ്ലാഘ്യമാം പ്രായ മഴകു തുണ നല്ല
ശാക്യവർഗ്ഗത്തിൻ വിഭാഗങ്ങളെന്നിതിൽ

ആർക്കുമെച്ചം കാണതെന്നു പഠിക്കിച്ചു
തൃക്കൈകളാൽ കൊടുക്കട്ടെ സമ്മാനവും

പന്തയ രാഗത്തിൽ മത്സരിപ്പിടമ്-
ച്ചന്തമേരും ചെറുപെൺകൊടിമാരവർ

തന്തിരുമേനിയെഴുന്നള്ളി വാഴ്വതി-
നന്തികത്തുടെ കടന്നു പോയിടുമ്പോൾ

സുപന്തമനോജ്ഞ ഭാവം കൊണ്ടുവന്നെഴും
സുപാന്തമിളക്കിവെച്ചു ചാരെയിലും

ചിന്തയാൽ വാദമെച്ചായ മുഖാബ്ജത്തി-
ലെന്നെങ്കിലും ഭാവഭേദമുണ്ടാക്കുകിൽ

പന്തിയായിങ്ങതു സൃഷ്ടിച്ചു കണ്ടുപോ-
ന്നന്തരം കൂടാതെന്നത്തിടത്തേ ചിലർ.

അങ്ങനെയായാൽ പ്രണയ മറയ്ക്കവർ
തങ്ങളിൽ കണ്ടുളവായെന്നതും വരും.

ഇങ്ങനെ വഞ്ചിച്ചു തൻതിരുമേനിയെ
സ്തംഗമിപ്പിക്കാം വിഷയ സുഷത്തിലും.

അങ്ങതു ബോധിച്ചിതെല്ലാക്കു മകയാ-
ലങ്ങനെ തന്നൊരു തീയതി കല്പിച്ചു;

കേളിയേറും കന്യകാജനമൊക്കെയ-
ന്നാളിൽ നരേന്ദ്രന്റെ നാലുകെട്ടിനുള്ളിൽ

മേളിക്കുവാൻ കല്പനയെന്നു ചോദിച്ചാർ
നീളേ നടന്നു വിളിച്ചായിച്ചിതു:

ലീലാത്ഥമായൊരു മേളനമു , ളഭതിൽ
ബാലികമാക്കു കയ്യാൽ കൊച്ചുതമ്പുരാൻ

നല്ല സമ്മാനങ്ങൾ നൽകു; മതിലേറെ
നല്ലവരക്കെത്രയും നല്ലതു നൽകീടും;

എന്നുരറിവിച്ചു; കൊട്ടാരവാതുക്കൽ
വന്നുനിറഞ്ഞിതിളമാൻ മിഴിമാരും.

കാർമുകിൽക്കൂതൽ ചികിക്കെട്ടിയും, നല്ല
വാർമിഴിയ്ക്കൽ പുത്തനായ് മഞ്ചെഴുതിയും,

ബന്ധുരഗാത്രിമാർ വന്നു നീരാടിയും.,
ഗന്ധമണിഞ്ഞു പൂമാലകൾ ചൂടിയും.

വിത്രതരങ്ങളാം പൂഞ്ചെലകൾ നല്ലൊ-
രുത്തരീയങ്ങളും ചാത്തിയും കന്യമാർ

മൈലാഞ്ചിയാൽ ചുവപ്പിച്ചും കരമലർ
 കോലരക്കിൻ ചാറണിത്തുമടികളിൽ,
 ബാലേന്ദുവാക്കുന്ന ഫാലദേശത്തി-
 ലോലമാംപൊട്ടുകൾ ചൂണ്ടും വിളങ്ങിനാർ.
 ശ്യാംവ്യമാമ്മാരുട നിങ്ങളെ കൂടിയ-
 ശ്യാകൃനഗരിയിലെക്കൊപ്പമെണ്ണങ്ങൾ,
 ചേണാന്നൊരാസ്യം കുനിച്ചും, മിഴികളാൽ
 ക്ഷണിയെ നോക്കിയു മക്കുമാരാന്തികം
 നാണം കുണങ്ങി നടന്നടുക്കുന്നതു
 കാണേണ്ടകാഴ്ച താനില്ലൊരു സംശയം.
 അഞ്ചിത്തിരുമുവണത്തെ നേരത്തേറെ
 നെഞ്ചിടിയാൻ തേങ്ങിടിനാർ കന്യമാർ,
 രാജപ്രഭാവത്തിലും വലുതായെര-
 വ്വാജമാഹാത്മ്യം കുമാരനിൽ കാണുകയാൽ.
 എന്നാലകതാമിലങ്ങു വികാരങ്ങ-
 ളൊന്നുമില്ലതെയും, ശാന്തനായും സ്വയം
 മനവനന്ദനൻ വാണാൻ കമാരിമാർ
 മൂനിലണവതു താൻ ഗണിയാതെയും.
 പിന്നെയവരിലോരോരോ കൃതാംഗിയും
 തന്നുടെ തന്നുടേ സമ്മാനമേകവേ

വെമ്പിക്കുമാരനെ നോക്കാതെ യാനനം
കമ്പിട്ടുനിന്നു കൈനീട്ടി വാങ്ങിടിനാൾ.

മന്നവന്മാർ കൊതിക്കത്തക്കസൗന്ദര്യം-
മന്യാദൃശം കണ്ടൊരുത്തിയിൽ കാണികൾ,

നന്നായവളെ യഭിനന്ദനം ചെയ്തിൽ,
വന്നത്തരുന്നീയും രാജകുമാരന്റെ

യന്മാൻ തിരിയെത്തൊടാൻ പോയിയായ്, ഭയ
കമ്പമിയെന്നൊരു മാൻപേടപോലവെ,

മുമ്പിൽഭ്രമിച്ചൊന്നുനില്ക്കുമെന്നിട്ടുപോയ്,
മുമ്പേഗമിച്ചുവരോട്ട്താൻ കൂട്ടമേ;

അത്രദിവ്യതപവു, മത്രഗാംഭീർ്യവു,-
മത്രതന്നെത്താഴ്ത്തുമാത്മമാഹാത്മ്യവും

അത്തതുലാർക്കു തന്നിൽതോന്നീടുംപടി
ശുദ്ധോദനസുതൻ ശാന്തൻവിളങ്ങിനാൻ.

ആരോമൽ മേനിമാ, രപ്പുരമാകുന്നൊ-
രാറാമഭൂവിൽ വിലസുന്ന പുഷ്പങ്ങളുൾ,

ഓരോരു പെൺകൊടിമാരടുത്തിങ്ങനെ
ചേരുമാറായ് ചെന്നു കൂട്ടമായ്, കൂട്ടമായ്.

മെന്മേലതുപോലെ വന്നണഞ്ഞീടിനോ-
രമ്മോഹനാംഗിമാർ തൻകൂട്ടമൊക്കുവേ

ഇമ്മാതിരിയവസാനിച്ചു;തീർന്നിതു
സമ്മാനമായ വിലപെരുംദ്രവ്യവും.

അപ്പൊഴുതാരാൽ നടന്നണഞ്ഞീടിനാ,-
ഒല്ലലലോചന ബാലയശോധര;

അപ്പുവൽമേനിയെ കണ്ടഭഗവാൻ
കെല്പിവിട്ടൊന്നു നടുങ്ങി തിരുവുടൽ.

അന്തികവാസികൾ കണ്ടാരതു;മഹോ!
എന്തോരുദിവ്യ വനിതാകൃതി യിവരും!

ചാവംഗിതൻ നടപ്പിൻ പ്രൗഢിയാൽ സ്വയം
പാവത്തിതാനവളെന്നു തോന്നീടുമേ;

ശ്രീധരിൽകാമിച്ചിണയെ നോക്കുന്ന മാൻ
പേടയ്ക്കു വർഷം മിഴിയഴകൊന്നുതാൻ.

ഓമലാൾ തൻമുഖത്തിന്മോഹനാഭയെ
ഹാ! മൊഴികൊണ്ടു വാഴാത്താവല്ലൊരുവനും.

നെഞ്ചത്തഴകിൽ പിണച്ചു കൈ കെട്ടിയും,
ചഞ്ചാത്ത കണ്ണനാളം കുറിക്കാതെയും

മഞ്ചമണഞ്ഞവൾ മരും കുമാരന്റെ
യഞ്ചിതമാം മുഖമഞ്ചൊതെ നോക്കിനാൾ.

“കൊഞ്ചിയിനിക്കു സമ്മാനമില്ലേ?” യെന്നു
തഞ്ചമായ് ചോദിച്ചു പുഞ്ചിരി തുകിനാൾ

“എല്ലാമൊടുങ്ങി സമ്മാനമെന്നാകിലും
 വല്ലായ് മവേണ്ട നിനക്കതിലോമലേ,
 നല്ലോരു നമ്മുടെയിന്നഗരത്തിലെ
 നല്ലാർയശസ്സിന്റെ നാവേ, ഭവതിക്ക
 ഞാൻതരാം വേറൊരുപായന” മെന്നാൻ
 സ്വപന്തമോദത്തോടടുളി ഗുപാത്മജൻ,
 സ്വപന്തകണ്ഠത്തിൽ കരുകനാമ്പിൻകാന്തി
 ചിന്തിവിളങ്ങും മരതകമാലയെ
 താന്തന്നെയുധിയെടുത്തു, തിടർക്കെളാൽ
 കാന്തികാളും മണിയൊക്കെ യോജിപ്പിച്ചു,
 കെട്ടിക്കൊടുത്താൻ കമാരൻ കനിവൊട-
 പ്പട്ടൊത്ത മേനിയാൾ തന്നരക്കച്ചമേൽ;
 നോട്ടങ്ങൾ തമ്മിലിടഞ്ഞിതവർക്കുൻ
 പെട്ടെന്നതിൽ നിന്നുദിച്ചു പ്രണയവും.
 ഏറെവർഷങ്ങൾ കഴിഞ്ഞുപിന്നെ, ജ്ഞാന-
 മേരിബ് ഭഗവാനവിലജ്ഞനായനാൾ,
 കൂറിയലും ചിലർ ചോദിച്ചി, തച്ചെര-
 കാറണിവേണി കടയുണ്ണയയ്യവേ
 തന്തിരുവുള്ളത്തിലെന്തന്നരാഗമാം
 വന്തിത്ഥിതി പിടിച്ചതെന്നിങ്ങനെ.

ചിന്തിച്ചു ചൊന്നാൻ ഭഗവാനുമുത്തരം:

ചിന്തയിലന്നു സദസ്വരൂപം, ഞങ്ങളും

മോഹമാനോത്തപോലന്യോന്യമോരാത്ത-
ഭേദികളല്ലായിരുന്നു സ്വയം ഞങ്ങൾ.

എങ്ങനെയെന്നതുംകേൾപ്പിന്നെന്നായുടൻ
മംഗലാത്മാവരുൾ ചെയ്തപുരാവൃത്തം:

പണ്ടുപണ്ടേറയുഗങ്ങൾക്കുമുമ്പു, പേർ-
കൊണ്ട കാളിന്ദിതന്നുതവ ഭൂമിയിൽ,

ഉന്നതമായുള്ള നിന്ദദേവാഖ്യമാം
കുന്നിന്റെ താഴ്വരതന്നിലടവിയിൽ,

പ്രായമൊക്കും പെൺകിടാങ്ങളുമൊത്തൊരു
നായാടിതന്മകൻ കേളിയാടീടിനാൻ.

അന്തിക്കുവട്ടം ചുഴന്നു മയലുകൾ
ചന്തത്തിൽ മണ്ടിക്കളിക്കുന്നതുപോല,

ഉത്സാഹമുൾക്കൊണ്ടു ദേവദാരുക്കൾ തൻ
നത്സാദ്രമാം നിഴലാൻ നിലങ്ങളിൽ,

തത്സമീപത്തിൽ മെച്ചം നേടുവാൻ തമ്മിൽ
മത്സരിച്ചോടിനാർ കൊച്ചുവേടത്തികൾ.

ഓട്ടത്തിന്നു സമ്മാനമായേകയെ-
ക്കാട്ടുമലർ കായ്കലങ്കരിച്ചാനവൻ;

പൊട്ടിച്ചെടുത്തമയിൽപീലിയും, നല്ല-
ചട്ടറകാട്ടുപൂങ്കോഴി തൻതുവലും

ചേത്തഴകോടും ചെറുപുരികൂന്തലിൽ
ചാത്തിയവൻ രസിപ്പിച്ചിതൊരുത്തിയെ.

വേറൊരുകൊച്ചുചെറുമിക്കു വൃക്ഷത്തി-
ലേറിപ്പഴങ്ങും പരിച്ചേകി വത്സലൻ.

എല്ലാറ്റിനുമൊട്ടവിൽപ്പോന്നൊരു ചെറു-
മല്ലമിഴിക്കവൻ മുഖ്യത കല്പിച്ചു

ചെല്ലുമായ് താൻ വളർത്തും മാൻകിടാവെയെ-
ന്നല്ലവരും ക്കായ് തൻഹൃദയവുമേകിനാൻ.

ഇങ്ങനെവേട്ട പിന്നേറിയ കാലമ-
ബ്ദംഗിയെഴും കാട്ടിലൊന്നിച്ചു വാണവർ,

മംഗലമായ് നാൾ കഴിച്ചു, വിടത്തന്നെ
തങ്ങളിൽ വേർപിരിയാതെ മരിച്ചിതു.

കേൾക്കവിൻ, മണ്ണിൽ മറഞ്ഞെന്നൊരും മഴ-
യേൾക്കാതെ കാഞ്ഞുകിടക്കിലും വിത്തുകൾ,

ആക്കുമോടും പിന്നൊരിക്കൽ മുളച്ചുടൻ
വായ്ക്കും ചെടിയായ്; സ്വഭാവത്തിനൊത്തതിൽ

പൂക്കും ശുഭാശുഭഗന്ധമെഴും പൂക്കൾ;
കായ്ക്കും മധുരവും കയ്ക്കുമേലും ഫലം;

ആയതുപോലെ യവനവൻ നല്ലതും
തീയതുമായ് പലനാളുമോരോവിധം

പോയോരു ജനങ്ങളിൽ ചെയ്തുകമ്ങ്ങൾ
മായാതെരാഗവും ദേപപ്പവുമായ് തീൻ

തക്കകാലത്തു താന്താങ്ങൾക്കുള്ളന്ന
സൊച്ചുവും ഭുജവും ജനാന്തരങ്ങളിൽ.

നിൽക്കാതിവണ്ണം തിരിയുംജനിമുതി.
ചക്രത്തിൽ വീണു പുഴലുന്നു ദേഹികൾ;

ആക്ഷമേ തങ്ങളുടെ കമ്ഫലങ്ങളെ
നേക്കാതൊഴിച്ചുവിടാവതല്ലായ്യാൽ.

ഞാനായിരുന്നു ചെറുമനനച്ചെറു
മിനമിഴിയായിരുന്നു യശോധര;

നൂനമതുകൊണ്ടു ഞങ്ങൾക്കു തങ്ങളിൽ
മാനസ ബന്ധമുണ്ടായതു മങ്ങനെ."

പിന്നെ ഗുപാത്മജൻ സമ്മാനമേകിയ
തുന്നിനോക്കിക്കൊണ്ടിരുന്ന ജനം ചെന്നു

ധന്യഭാവത്തൊടും ചിന്താകലനായ
മന്നവനോടുണർത്തിച്ചിതവസ്ഥകൾ:

തൽപുത്ര സന്നിധിതന്നിൽ മഹാനായ
സുപ്രബുദ്ധന്റെ മകളാം യശോധര

കെല്ലോണെയുംവരെക്കുമാരൻ തന്റെ
 യുദ്ധവലയാതെ താൻ വാണിരുന്നതും,
 പെട്ടെന്നു കണ്ടവളെ ഞൻ മുഖത്തിന്റെ
 മട്ടിന്നു തെല്ലൊരു മാറ്റമുണ്ടായതും,
 കുട്ടിമാൻകണ്ണി കടയുണ്ണയച്ചതും,
 സ്പഷ്ടമവളെ യവൻ കടാക്ഷിച്ചതും,
 നല്ല മരതകമാല കൊടുത്തതും,
 മെല്ലവേ പുഞ്ചിരിക്കാഞ്ചൽ കലർന്നതും,
 എല്ലാം ശ്രവിച്ചു ഗുഹൻ പുത്രവത്സലൻ
 തെല്ലു ചെറു ചിരിതുവിയരൾ ചെയ്താൻ.
 “കിട്ടിയല്ലോ! നമുക്കിന്നൊരിര വിണ്ണിൽ
 മുട്ടിപ്പറക്കുമപ്പക്ഷിയെ വീഴ്ത്തുവാൻ;
 വിട്ടിടാതായതിനി യോക്ക യോഗ്യമാം
 മട്ടിൽ ഘടനയ്ക്കുപായം ചതുരരേ;
 ഭൂതജനത്തെ യയച്ചെൻ കുമാരനാ -
 യേതുമേ വൈകാതെയക്കന്യയാളുടെ
 താതനാം സുപ്രബുദ്ധൻ തന്നൊടായ് ചെറു
 ശാന്തോദരിയെ വേളിക്കു ചോദിക്കനാം.”
 എന്നാലൊരു കന്യയേററം കലീനയും
 സന്ദരിയും സർവ്വകാമ്യയുമാകിലോ

വന്നു വധുവെ വരികും യുവാവുമുൻ
വെന്നിടണം യുദ്ധവിദ്യയിലന്യരെ.

അക്കാരണത്താൽ തരുണകുടുംബങ്ങളിൽ
വർഷാണമുണ്ടാം സ്വയംവരവേളയിൽ;

ശാക്യജാതിക്കിതു ചെട്ട; മിതിനൊരു
നീക്ക പോക്കില്ല ഇപതികൾക്കാകിലും.

ആകയാലെത്തിയ ഭൂതരോടിക്കുനെ
യാകലനായ് സുപ്രബുദ്ധനരുൾ ചെയ്തു:

കന്യതൻ കൈത്താർ പല ദിക്കിലുമുള്ള
ധന്യരും രാജപുത്രന്മാർ കൊതിക്കുന്നു;

ഇന്നവരെക്കാൾ തിനമൊട്ടു തന്തിരു
നന്ദനൻ ശാന്തശീലൻ വിൽ കലക്കയും,

നന്നായി വാൾ വീണ്ടുകയും മരുങ്ങാതെ,
നിന്നീടു മശപത്തെ യേറിയോടിക്കയും—

എന്നുവേണ്ടാ യെതിറ്റോരെ യേതും ചെയ്തു
വെന്നു വരികിൽ നമുക്കവൻ ഗ്ലാഘ്രനാം.

എന്നാൽ മുനിപോലെ ശാന്തനാമീ ഇപ-
നന്ദനനാലതു സാധ്യമാകുന്നതോ?

എന്നതു ചിന്തിക്കേ;മിതു പോയ നിങ്ങൾ
മന്നവനോടുണർത്തിടുവിൻ മാന്യരേ.

ദൂതന്മാർക്കു ചെന്നറിയിച്ചിതു;
ചേതസ്സിലാധി കലൻ നുപേരനും.

“കഷ്ട! മെന്നുണ്ണി യശോധരയെ സ്വയം
തുഷ്ടനായ് കാമിച്ചതൊക്കെ വിഫലമായ്”.

വില്ലാളികളിൽ മുഖൻ ദേവദത്തനും,
കല്യൻ കുതിരയോടിപ്പാൻ വിരുതാൻ

ചൊല്ലേറ മജ്ജനനും, വാൾപ്പയിററിക-
ലെല്ലാക്കുമാത്രനാ നന്ദനമുള്ള നാൾ,

എന്നകനെക്കുറന്നു തീ വീരവിദ്യയിൽ
മേന്മനേടിപ്പെണ്കൊടിയെ ലഭിച്ചതും?”

ഇങ്ങനെ ചേർന്നു താതനോടായ് പുത്ര-
നിംഗിതജ്ഞൻ പുഞ്ചിരി പൂണ്ടു ചൊല്ലിനാൻ:

അച്ഛൻ വിഷാദിച്ചിടേണ്ട; തീ വിദ്യയും
മെച്ചമോടും ഞാൻ പഠിച്ചതാണൊക്കെയും;

ഇച്ഛപോലിന്നിതിലേതിലുമേവനും
കച്ചകെടീടട്ടെ യെന്നോടെതിങ്ങുവാൻ;

നിശ്ചയം, ഞാനതിൽ പിൻവാങ്ങി, യാശീച്ചൊ-
രച്ചുപലാക്കിയെ കൈവിടുകില്ല, താൻ.

ഇച്ചൊന്നപോൽതന്നെ താതൻ വിളംബരം
സ്വപ്നനുമായിന്നു ചെയ്യുകയേ വേണ്ടു.

ഇത്തരം പുത്രന്റെ വാക്കുകേട്ടുസ്കന്ദൻ
ശുദ്ധോദനവുപൻ ഘോഷണം ചെയ്തിതു.

“ഇത്തീയതി തൊട്ടൊരേഴാം ദിന മുണ്ണി,
സിദ്ധാത്മനെന്റെ കുമാരൻ, കളരിയിൽ,

ഉല്പതന്മാരാ മെതിരാളികളൊടായ്
പ്രത്യേകമാവീർവിദ്യയിലേതിലും

ബലസംരംഭമെതിർക്കും; വിജയിക്ക
സിദ്ധയാം കളിൽ യശോധര” യെന്നുമേ.

പിന്നതുപോലെയേഴാം ദിവസം ശാക്യ-
മന്നവന്മാർ പെരുന്നജാനപദന്മാരും

ഒന്നൊഴിയാതെയപ്പന്തയും കാണുവാൻ
ചെന്നുനിറഞ്ഞിതു മൈതാനഭൂമിയിൽ.

ചൊന്നുകെട്ടിടിന ഒകാനും പലവിധം
മിന്നുന്ന പൂവിരിപ്പുംപൂണ്ട കാലകൾ,

അന്യനവാദ്യഘോഷങ്ങൾ തുടങ്ങിയ-
സ്സന്നാഹമെല്ലാമിയന്നുള്ളരിയിൽ,

സ്വന്തമകവടിക്കാർ നടുവേനല്ല
ചന്തവും വണ്ണവുമാൻ പല്ലക്കേറി,

ബന്ധുരഗാത്രി യശോധരയും തന്റെ
ബന്ധുജനങ്ങളുമായണഞ്ഞീടിനാൾ.

കണ്ടുമുമ്പിൽ കമനീയാംഗിയെ മന-
ത്തണ്ടാരലഞ്ഞ തരുന്നിൽ മുഖ്യരാം
പൃഥ്വിശവംശജൻ ദേവദത്തൻ, പ്രഭ-
പുത്രരാം നന്ദന മജ്ജനൻ താനുമേ
“ഇത്തയ്യലാളെ നിക്കുള്ള, തെനിക്കുള്ള”-
തിത്തരം തങ്ങളിൽ വാതു കൂറിടിനാൻ.

അപ്പൊഴുതാരാൽ നിജ “കണ്ടക” മെന്ന
ചൊല്ലൊങ്ങിട്ടെന്നൊരുവെള്ള കുതിരയിൽ,
അബ്ദ്രിതന്നിലെില മനോഹരൻ,
കെല്ലോടെഴുന്നള്ളിനാൻ കൊച്ചുതമ്പുരാൻ.

മുൻപുകണ്ടീടാത്തവണ്ണം വെളിയിലാ
വമ്പുരുഷാരങ്ങൾ പാത്തതൂർത്തത്തിനാൽ

ഉമ്പർകോൻ വാജിക്കെതിരായകണ്ടക-
മമ്പോടുമാൻ ഹേഷാഘോഷമൊന്നടൻ.

മന്നവന്മാർ കീഴ്പ്പെട്ടു, മവരിൽ നി
ന്നമ്പുമാമ്മാറുണ്ടുപ്പുകൾ ഭേദിച്ചും,

എന്നാൽസ്വയം സുഖദുഃഖാനുഭൂതിക-
ളൊന്നുപോലാന്നും കഴിയും ജനാവലി-

വന്നതിങ്ങുന്നതു വിസ്മയം പൂണ്ടതാ
നൊന്നതിക്കുൻ പാത്തു രാജകുമാരനും.

സന്നിധിതന്നിലുടൻ മോഹനകാഞ്ചി
ചിന്നിസ്തപയംവരമോത്തു നിന്നീടുന്ന

സുന്ദരിയാകും യശോധരയെക്കണ്ടു
മന്ദം മഹാത്മാവു പുഞ്ചിരിതുകിനാൻ.

എന്നല്ലൊരുകരത്തിൽ പട്ടന്തൽകൊണ്ടു
നന്നായ് ചമച്ചുകടിഞ്ഞാൻ പിടിച്ചുടൻ,
ചാടിനാൻ കണ്ടുകത്തിന്റെ വിശാലത
തേടും മുതുകിൽനിന്നക്ഷണ മൃഗിയിൽ.

“പേടമാൻകണ്ണിമാരെക്കെ മുടിയതിൽ
ചൂട്ടന്നരത്നമാമിപ്പേശലാംഗിയെ

പാടില്ല തീണ്ടുവാനേററവും യോഗ്യത
കൂടും പുമാന്റെ കരതാരിനെന്നിയേ”

എന്നും വിളിച്ചു പറഞ്ഞെ, തിരാളികൾ
നിന്നദിക്കിന്നനോക്കിത്തത്തിരുവടി

“ഇന്നു ഞാനിന്നുയാളെ മോഹിക്കവ-
തെന്നുമേ സാമസമെന്നു കരുതുവോർ

വന്നു പരീക്ഷിച്ചു നോക്കാം, വിരോധമി”-
ല്ലെന്നുടൻ വാതുമുരചെയ്തരുളിനാൻ.

വീരൊടും വില്ലാളി നന്ദനടൻ മുമ്പു
കേറിവാദിച്ചിതു കോൾ മുറിച്ചീടുവാൻ;

മാനൊരുവെങ്കലപ്പറ ലക്ഷ്യമാ-
യാദ ഗവ്യതിയകലെ വച്ചാനവൻ;

ഒട്ടം കുറച്ചില യജ്ഞനനും, ഭൂര-
മെട്ടുഗവ്യതിയാക്കീ ദേവദത്തനും;

സതപരമായതു കണ്ടകതാരിങ്കൽ
മെത്തു മുത്സാരം കലൻകുമാരകൻ

സിലാത്ഥനാജ്ഞാപനം ചെയ്തതൻപറ-
പത്തുഗവ്യതിയകലെ വച്ചിടുവാൻ.

അതു ഭൂരത്തപ്പെരുമ്പറ കാണായി-
തെത്രയും സുകൃഷ്ണമായോരു കവടിപോൽ.

മുൻപിട്ടു പിന്നെതിരാളികൾ കോൾ കറി
ച്ചമ്പകളെയു തുടങ്ങിനാർ മുവരും.

തമ്പരയെയു മുറിച്ചിതു നന്ദനും.,
തമ്പരയജ്ഞനൻ താനും മുറിച്ചിതു.

തെറ്റാന്നടൻ ദേവദത്തനും തൻകറി-
തൊറാതെന്നോക്കിയച്ചിതു സായകും;

മുറുമതു കോൾമുറിച്ചു ലക്ഷ്യത്തിന്റെ
മറേപ്പുറവും കടന്നകലെപ്പോയി:

കണ്ടമഹാജനമത്തുതം കൈക്കൊണ്ടു
കൊണ്ടാടിയാത്തു വിളിച്ചിതു തൽക്ഷണം.

“ഉണ്ടാം പ്രിയനിനിത്തോൽവി;യിനിക്കതു
കണ്ടുകൂടാ” യെന്ന കാതരയാരുടൻ

ഇണ്ടൽ കൈക്കൊണ്ടയശോധരയുമുഖ-
ത്തണ്ടാർ മറച്ചു പൊൻമുട്ടുപടത്തിനാൽ.

കല്പൻ കമരനപ്പോൾ മിനുത്തുതള്ളതാം
നല്ലച്ചായം പൂണ്ടു തണ്ടിൽ ഞരമ്പുകൾ

എല്ലാവരും വരിഞ്ഞുളളതായ്, ശുഭ്രമാ-
യുല്പസിക്കും വെള്ളിത്താണിയലുന്നതായ്,

വല്ലാത്തകെല്ലെഴും കയ്ക്കുന്നി പൂട്ടിടാ
വല്ലാത്തതായി, വിരുതേരിടുനൊരാ-

വില്ലാളികളുപയോഗിച്ചുകാർമുക
മെല്ലവേ ചെന്നുകരതാരിലേത്തിനാൻ;

തെല്ലടൻ പുഞ്ചിരിതുവിനാ;നംഗുലി
പല്ലവത്താൽ ചെറുത്തൊന്നൊലി കൂട്ടിനാൻ;

പൂട്ടിനാൻ വില്ലുകലച്ചുരണ്ടുഗ്രവും
കൂട്ടിമുട്ടിടുമാറക്ഷണം കോമളൻ;

കേട്ടേറെ വണ്ണമിയന്നൊരു റിൽക്കോലു
പൊട്ടിമുറിഞ്ഞുടൻ വീണ്ടു ധരണിയിൽ.

ആളുകളാശ്ചര്യ മഗ്നരായാ; തടൻ
നാളികേമോഹനവക്രാനന്ദം ചെയ്താൻ,

“കേളിയായ്ക്കുട്ടിനേനിത്താഴിൽ കേവലം.
വേളിക്കു വേണ്ടി വിരതിനല്ലോക്ഷവിൻ;

കേളിയേറ ശാക്യമന്നവന്മാർക്കിതെ-
ക്കാളേറെ യോഗ്യമാംകാർമുകമില്ലയോ;?

കൊണ്ടുവന്നീടുവിൻ നല്ലവില്ലെങ്ങാന-
മുണ്ടെങ്കി” ലെന്നതു കേട്ടൊരാൾ ചൊല്ലിനാൻ:

ചണ്ടുപണ്ടേനൂപൻ സിംഹാഹരവിന്റെ
കൊണ്ടാടിക്കേണ്ടാരു വില്ലുണ്ടു കോവിലിൽ

പൂജിച്ചു വച്ചിരിക്കുന്നു; ഞാനായതിൽ
യോജിക്കുമാറു പൂട്ടാവല്ലൊരാൾക്കുമേ;

പൂട്ടിയാലും ഞാൺവലിച്ചു ബാണാചേത്തു
കോട്ടം പെടിഞ്ഞു കലയ്ക്കാവതുമല്ല.

എന്നതുകേട്ടു കമരനരൾ ചെയ്തു:
നന്നതു പൂരപ്പയോഗ്യമാമായധം

ഇന്നെന്നിക്കായതു തന്നെ വേണം; കൊണ്ടു
വന്നീടുവിൻ നിങ്ങളേതും മടിയാതെ.

ചാരത്തുടനെയാനീരമായി, സ്വപ്നം
ചാരുലതാശിപ്പശോഭി ശൃംഗാഞ്ചിതം,

ഭാരം കലഞ്ഞൊരു കാരീരുമ്പാൽ തീർത്ത്
ചാരം പുരാതനമാമശ്ശരാസനം.

സിദ്ധാത്മനാവില്ല കണ്ടു കൈത്താരിനാൽ
ബലാഭരം ചെന്നെടുത്തു തിരുമുട്ടിൽ

ചേർത്തു രണ്ടാവൃത്തി ശക്തി പരീക്ഷിച്ചു
പേർത്തു മീവണ്ണമരുൾ ചെയ്തു വീഴ്ചവാൻ:

ഈ വില്ലിലമ്പുതൊടുത്തെയുവിൻ വീര-
ഭാവം കലൻ സമോദരരേ നിങ്ങൾ:

ഈ വാക്കു കേട്ടണഞ്ഞലനുസ്സേറുവാ-
നാവതില്ലാഞ്ഞു മടങ്ങി വില്ലാളിമാർ.

അപ്പോൾ കുമാരകൻ മുവിൽ ചുവടു വ
ച്ചല്ലം കനിഞ്ഞു തിരിയ്ക്കയാൽ ശരാനുനം

ക്ഷിപ്രമെടുത്തു കലച്ചുടൻ ഞാൻ തല
കെല്ലിൽ വലിച്ചതിൻ കോടിയിൽ പൂട്ടിനാൻ;

ഉച്ചത്തിൽ ഞാണൊലി കൂട്ടിനാൻ; പക്ഷീന്ദ്ര-
നച്ചുലിപ്പിക്കും ചിറകിൻസ്വനംപോലെ.

മെച്ചമോ ധ്വനി കാനിൽ മുളി ഭൂത-
മൊച്ച മുഴക്കി ഭൂഗന്തങ്ങളെങ്ങുമേ.

എന്തൊരു ശബ്ദമിതെന്നുൻ ചേർച്ച
ചിന്തയാൽ നാട്ടിൽ ജനങ്ങൾ കഴങ്ങിനാൻ.

ചൊല്ലിനാരായതു സിംഹഹനവിന്റെ
വില്ലിന്റെ ഞാണൊച്ചയെന്നു മറിഞ്ഞവർ;

കല്യാണരൂപൻ നൃപസുതൻ മെരറ്റിയെ
മെല്ലേ പലിച്ചതിൽ പൂട്ടിനാനെന്നതും,

അല്ലൽ കൂടാതരിചമ്പു തൊടുത്തവൻ
കിലുകന്നെയ്ക്കീടുമെന്നതു മോതിനാൻ.

പിന്നെ ശ്ലാമതിൽ ചേർത്തു ചെമ്മേ യവ-
മന്നവൻ ലാക്കു നോക്കി പ്രയോഗിച്ചിതു.

മുച്ചയേറുന്നമ്പു വിണ്ണിനെ ദ്രാമവെ
യീച്ച വാൾ പോലെ കീറിപ്പുത്തു ചെന്നടൻ

ഏറ്റവും ഭൂതതിരുനൊരു ലക്ഷ്യത്തെ
മാറുമില്ലാതെ മുറിച്ചുലരണിയിൽ,

ചൊരുന്നില്ലാതെ ചീളെന്ന മുക്കളുടെ
മുറുമകലത്തു പോയി മറഞ്ഞിതു.

മാറാതെ പിന്നെയും ദേവദത്തൻ വാതു
കൂറി, വാൾവിദ്യയെ തിർത്തണഞ്ഞങ്ങുസാ

ആറംഗുലം വണ്ണമുള്ള കരുമ്പന
വീരോടുവെട്ടി ഞായ് മുറിച്ചിറീനാൻ.

ഏഴംഗുലം ഘനമുള്ള താലം ചെറു-
വാഴപോലയ്ക്കുന്നനും വെട്ടിവീഴ്ത്തിനാൻ.

ഒമ്പതു വണ്ണ മേലുംപന നന്ദന-
മമ്പൊടുവെട്ടി രണ്ടായ് മുറിച്ചു;നടൻ

ആയതു പോലെ താൻ വണ്ണമുള്ളൊരു-
ണ്ടായതമായി വളൻ പനകളെ

ആയാസമെന്നി യണഞ്ഞൊരു വെട്ടിനാൽ
മായാസുതൻ മാനാത്മാ മുറിച്ചിടിനാൻ.

എന്നാൽ മുറികൾ വേർപെട്ടു വീഴാതോ!
നിന്നുനെടുവന രണ്ടും ക്ഷണനേരം.

മിന്നിയമുച്ചയേറും വാളകത്തുടെ
മിന്നൽ പിണർപോലെ പാഞ്ഞുപോയിടിലും.

“തെറീ കമാരന്റെ വെട്ടെ”ന്നു നന്ദനും
തെറൊന്നു ഹന്ത! വിളിച്ചു ഹോഷിച്ചിതു.

ഉററഭയത്താൽ യശോധരതാനാമേ
മുറുംനടുങ്ങി മരങ്ങൾ വീഴായ്ക്കയാൽ.

അപ്പോഴണഞ്ഞു ദേവാജ്ഞയാൽ തേക്കുനി-
ന്നല്ലന്നമോദമിളങ്കാര മെല്ലവേ

ശില്പമായ് മേൽമകടങ്ങൾപോലെ ചൂഴ്ന്നെഴും
നല്ലതുകങ്ങളിൽ മുളിച്ചിപ്പുടൻ,

ഒപ്പമുറിഞ്ഞുള്ള സന്ധികൾ വേർപെട്ടു-
ത്തപ്പനരണ്ടും മറിച്ചിട്ടു ഭൂമിയിൽ.

പിന്നെച്ചൊടിപ്പാൻ നല്ലഹയങ്ങളെ-
സ്സന്നാഹമോടും വരുത്തിദൂതന്മാർ

ചേന്നടൻ വാദിച്ചുകൊണ്ടുള്ളരിയിൽ
മൂന്നു നാലാവത്തിയോടിച്ചു ചുഴുവും.

ചീററമിയന്നു പാഞ്ഞീടുമവറയി-
ലോരും വേഗമേറും വാജിതന്നെയും

മാറുമുമ്പേപാഞ്ഞു മഞ്ഞിൽ നിറമാൻ
കാറുപോലാടും കമാരന്റെ 'കണ്ടകം'.

അതുതമോഷ്കിൽ സ്വന്ത മുഖത്തുനി-
ന്നതുതമേനം നിലത്തു വീഴുമുമ്പേ,

കെല്ലോടിരുപതുവേൽക്കോലകലമ-
ച്ചൊല്ലൊങ്ങിടുന്ന കുതിര പാഞ്ഞെത്തുമേ.

നന്ദനടനോതി "ഞങ്ങളുപന്തയം
വെന്നീടുമീയശപവീരനെക്കിട്ടിയാൽ;

ചെന്നാശുകൊണ്ടുവരുവിൻ മരുങ്ങാതെ
നിന്നിടും വാജിമല്ലന്മാരിലൊന്നിനെ;

കേറിയതിനെ യോടിക്കവാൻ സാമത്വ
മേറുന്നതാക്കുന്നു കണ്ടിടത്തേജനം."

തീരിതുകേട്ടശപാലകർ ചെന്നൊരു
കൂരിരുപോലെ കറുത്ത കുതിരയെ

നാലഞ്ചു ചങ്ങലകൊണ്ടു ബന്ധിച്ചതി-
വേലം പണിപ്പെട്ടു കൊണ്ടുവന്നിടിനാർ.

ആരും ഭയപ്പെടും ഭയ്യികളും, മഹാ-
ഘോരമാം വിസ്തൃത നാസാപടങ്ങളും,

പാരം തിരപോലിളകും കരിംചിട
പൂരിച്ചുചീവരമാം കണ്ണനാളവും,

തേടുമാ വാജീവീരൻ വന്നു നിന്നിതേ
ലാടമില്ലാതെയും ജീനികൂടാതെയും.

അന്നാൾവരയ്ക്കുമ ഹൃദറൻ കുതിരയെ-
ച്ചെന്ന തൊട്ടിട്ടില്ലൊരാളുമോടിക്കുവാൻ.

എന്നാലുമശ്ശാകൃരാജകുമാരകർ
വന്നുതള്ളീടുന്ന വാശിയാലന്ധരായ്,

മാറിമാറിചെന്നവന്റെ മുതുകത്തു
കേറിനാർ മുമ്മുണരുവവരേവരും.

ഏറുന്നവരെയെടുത്തു താഴത്തു
താരമാറായവൻ തള്ളിയിട്ടീടിനാൻ;

വീണ്ടും കയറിയും വീണുമവർ പരം
പൂണ്ടാർ മുതുകിൽ ചൊടി, നെഞ്ചിൽ നാണവും.

മണ്ടിയണഞ്ഞുടനജ്ജനൻ മേലേറി-
യിണ്ടൽകൂടാതൊന്നിരിപ്പു മുറപ്പിച്ചു,

തിണ്ടാടിനിൽക്കും കുതിരതൻ ചങ്ങല
കുണുതവിട്ടുഴിപ്പിച്ചു ചവുക്കിനാൽ

വീശിയടിച്ചാൻ വിരതനജ്ജന്തുവിൻ
പ്ലാശിലപോലെ കറുത്തുള്ള പള്ളയിൽ;

പിന്നെ ലഗാൻ വലിച്ചിട്ടവൻ തന്നടെ
യുന്നതവൈഭവമാൻ കൈത്തണ്ടിനാൽ

ധാടിയേറുന്ന കുതിരത്തടിയൻറ
താടിയെ മേല്പോട്ടുള്ളി നിവർത്തിനാൻ.

ചാടിക്കുതിരയരിശവും ചീററവും
പേടിയുമാൻ പാഞ്ഞു കൊടുങ്കാറ്റുപോൽ;

തേടുമുൾഭജോടു മൊട്ടുമരുങ്ങിയൊ-
ന്നോടി വട്ടം തിരിഞ്ഞു രംഗഭ്രമിയിൽ;

പെട്ടെന്നു പിന്നെ യിടറിക്കഴുത്തൊന്നു
വെട്ടിത്തിരിച്ചു വികടമാക്കിക്കൊണ്ടു,

വീറൊടു പല്ലമിളിച്ചു മേല്പോട്ടവൻ
മോറുകാട്ടീടിനാൻമുററു ഭയങ്കരൻ.

കാലാലമത്തിയുടനെ യൊന്നർജ്ജുനൻ
മാലവനേകിച്ചുവിട്ടിനിലത്തിട്ടു

കാലാലയത്തിനയപ്പാനൊരുങ്ങുന്ന
കോലാഹലത്തിലഭ്രാന്തൻ കുതിരയെ

സ്വപ്നലതകോലം തുടലുകുളാലശ-
പാലകർ വീണ്ടുമണഞ്ഞു കെട്ടീടിനാൻ.

അത്തൊഴിൽ കണ്ടുനന്നൊരു മഹാജന-
മൊത്തൊരുമിച്ചു വിളിച്ചോതി സതപരം:

സിദ്ധാത്മനാസ്തിയിടയരുതെത്തിയി-
ന്നിത്തടിമാടൻ പിശാചിനോടേതുമേ.

ചീരമേരുന്നോരിവന്റെ കരൾ കൊടു-
ങ്കാരാണു നൂനം; കരു ഭൂതമാണിവൻ;

മാനമില്ലിയഗ്രമുത്തിക്കു പാക്കു-
ലൂറമാം തീജപാലയാണയിരായതും.

മെല്ലേയതുകേട്ടുടൻ കുമാരൻ “തുട-
ലെല്ലാമഴിക്കുവി” നെന്നും, “സുവാരികു

നല്ലമുഗമാണിവൻ; നെററിവാർമുടി-
യല്ലാതിനിക്കൊന്നു വേണ്ടെ” ന്നമോതിനാൻ.

ആയതുപോലിടുകേയ്ക്കാൽ കുതിരത-
നായതുകേസരം മെല്ലെപ്പിടിച്ചുടൻ,

എന്തോചിലതു ചെവിയിലതിനോടു
മന്ത്രിച്ചുകൊണ്ടു മറേറക്കരതാരിനാൽ

അമ്പോടതിൻ മിഴിരണ്ടും തടകിനാൻ;
വമ്പേലുമുഗ്രമുഖവുമതുപോല,

മന്ദം കഴുത്തും തലോടിനാൻ വീഴ്പ്പിനാൽ
സ്സന്ദിച്ചെഴും രണ്ടു പാർപ്പഭാഗങ്ങളും.

കെല്ലേറിടുന്ന കരം കുതിരക്കുറ-
നപ്പോളൊതുങ്ങിത്തലയും കനിച്ചുടൻ

തല്ലാദമവോടു കവിടുമാതിരി
നില്പതു കണ്ടേറെ വിസ്മയിച്ചുജനം.

ഉല്ലാസമോടുമപ്പോൾ നൃപനന്ദന
നെല്ലാവരും കണ്ടനിൽക്കവേ സത്പരം,

വല്ലാത്ത വാജീവീരന്റെ മൃതകുത്തു
സല്ലീലമാഞ്ഞു കരേറിയിരുന്നടൻ.

മെല്ലേ പ്രയോഗിച്ചു കാൽമുട്ടകൾ, കറ
വല്ലിയിലേന്തി യിളക്കി കടിഞ്ഞാണം.

ആയതുകണ്ടു ജനങ്ങൾ ചൊന്നു “രിനി
യായാസമെന്നിൻ രാജന്യപുത്രരേ?

പോയടങ്ങിക്കൊൾക; മത്സരിച്ചിടേണ്ട;
മായാസുതൻ സർവ്വമുഖനാണോക്കുവിൻ.”

എന്നതുകേട്ടെതിരാളികളേവര-
മൊന്നായ് സ്വയമതു സമ്മതിച്ചോതിനാർ.

ചൊന്നാനുടൻ സുഹൃദ്ബലൻ കമാരനോ-
ടുന്നതാനന്ദമടുത്തുചെന്നീവിധം:

മന്നവനന്ദനാ, വാഴുകനീ ചിരം;
നിന്നെ വിജയിയായ് കാണാൻ കൊതിച്ചുഞാൻ;

നിന്നിലല്ലോ കൂറമേറെ ഞങ്ങൾക്കൊക്കെ;
യെന്നാലുമതുളതമാകുന്നു നിൻ ജയം.

ബാലൻ, സഭാ പാനിനീർമലർചോലയിൽ
കാലം നെടും ചിത്തകളാൽ കഴിച്ചുനീ

പോരും, പയിററു മുറയ്ക്കു മറിമീ
വീരരെ മായാമഹിമയാലോ വെന്ന്?

ഏതാകിലും വാതിൽ നേടിയ രത്നത്തെ
ജാതസന്തോഷമണിത്താലുമിന്നി നീ

ചേതസ്സലിഞ്ഞീവിധം ധന്യനാമവ-
നോതി, മകൾക്കു മനുജന്മാൽകീടിനാൻ.

അപ്പോഴുമോരുന്ന ഭേനിയോളോമന
പ്പുഷ്പാരം കരന്താരിലെടുത്തുതൻ

തലത്തിൽ നിന്നെഴുന്നേറ്റു, മുഖത്തുനി-
ന്നപ്പരികക്കൊടിയോളമകറ്റിനാൾ,

നല്ലൊൻ വരികൾ കലൺ നിറംതേട്ടു
മുല്ലവശ്യാമമാം മുടുപടം സ്വയം

എന്നിട്ടു സാഭിമാനംപദമുനിയ-
സ്സുന്ദരി മെല്ലേനടന്നാൾ; യവാക്കളെ

യൊന്നൊഴിയാതെ യെല്ലാരെയും പിന്നിട്ടു
ചെന്നാളടുത്തു സിദ്ധാത്മന്റെ മുമ്പിലായ്.

അനേകമക്കൾക്കുററൻ കതിരയിൽ
നിന്നിറങ്ങിട്ടു താഴ്ത്തും കഴുത്തിങ്കൽ

മനമൊരുക്കും ചേർത്തുകൊണ്ടങ്ങനെ
നിന്നു വിളങ്ങിയദ്രിപ്പുതേജോനിധി.

മുമ്പിലണഞ്ഞുടൻ താണു വണങ്ങിനാൾ
കമ്പംവെടിഞ്ഞ കലാംഗനമാർമണി.

ധന്യതകോലമനുരാഗമുജ്ജ്വലി-
ഷ്ടസുനദിവ്യപ്രഭുക്കളെഴും മുഖം
തന്നിരുന്നതിസ്സുരഭിയാ പൂമാല
പിന്നെ പ്രിയന്റെ കണ്ണത്തിങ്കലപ്പിച്ചാൾ,
എന്നല്ല തൻതിരുമാറിൽ തലമേൽത്തു
നിന്നാൾ ചെറുതവളങ്ങനെ, യെന്നിട്ടു

ലോലമനോഹര ദൃഷ്ടിതിരിച്ചു തി-
ക്കാലിണതൊട്ടു തൊഴുതുടൻ സാദരം

“മൽപ്രിയ രാജകുമാര, തിട്ണൻമുന
യപ്പിക്കയെന്നിൽനീ നിൻറെയടുമൊൻ.”

എന്നകക്കാമ്പലിഞ്ഞ ചെറുതേൻവാണി
ചൊന്നാൾ സദസ്സിലനന്തരം തങ്ങളിൽ,

മെല്ലേ കരതാർ കരതാരിലേന്തിയും
തൂല്യമകക്കാമ്പകക്കാമ്പിൽ മുട്ടിയും

ചൊല്ലെഴുമീ നവദമ്പതിമാർനില്ല
തെല്ലാവരുംകണ്ടു ഹർഷാബ്ധി നീന്തിനാർ.

മൂടിനാളാനനം പിന്നെയും മുൻചൊന്ന
മോടികലൻ മുഖപടത്താൽ തനപീ.

കോടക്കരിമുകിൽ കാന്തിയിൽ പൊൻവരി
ക്രൂടിക്കലന്നാരഴകാൻപട്ടവൾ

മൂടിയിരുന്നതും, മുറുമളിമാന
ധാടികലൻടിവെച്ചു നടന്നതും

ഓരോവിശേഷവുമന്നുകളുളളതു
പാരംകതുഹലം നൽകുകയാൽ ചിലർ

സാരമറിയാൻ തൊഴുതുചോദിച്ചിതു
നേരേതിരുവടി ബുദ്ധനായ് തീർന്നാൾ.

ഏകാന്തഭക്തരാമജനത്തോടന്നു
ലോകൈകവന്ദ്യൻ ഭഗവാനരുളിനാൻ.

“ഞാനറിഞ്ഞീലവററിൻ ഹേതുവെങ്കിലും
മാനസത്തിൽ ചിലതന്നുതോന്നീസ്വയം

ജീവൻ ജനിമുതി ചക്രത്തിൽ വീണഴ-
ന്നീവിധമെന്നും തിരിയുന്നതോക്കുകിൽ

പോയപൊരുളും വിചാരവും ജന്മവും
മായാതെ വീണ്ടും മടങ്ങിവന്നെത്തുമേ.

ഇപ്പൊഴോർപ്പു പണ്ടുസംഖ്യം തലമുറ-
 യുപ്പറമുളളോരു ഭൂതകാലത്തിങ്കൽ,
 ചൊൽപ്പൊങ്ങിടുന്ന ഹിമവാന്റെ സാനുവിൽ
 നൽ ഭൂതഹങ്ങൾ തിങ്ങുന്ന കൊടുങ്കാട്ടിൽ,
 കൂറൻപുലിയായ് നടന്ന ഞാൻ മേൽവരി
 യേററമിയന്നിരത്തേടുമിനത്തൊടും.
 ബുദ്ധനാംഞാനന്നു കാട്ടിൽ കുശപ്പല്ല
 മെത്തമേൽ തങ്ങിക്കിടന്നു പകൽകാലം
 നോക്കും മിഴിച്ചെന്റെയും മൃത്യുവിന്റെയും
 ലാക്കിനടുത്തടുത്തൊത്തും പശുക്കളെ;
 അല്ലെങ്കിൽ, നക്ഷത്രവൃന്ദം വിളങ്ങുന്നൊ
 രല്ലിലിരതേടിയെന്നു മദയനായ്,
 കൊല്ലം തൊഴിലിലേപ്പെട്ടി, ടുതിലൊരു
 തെല്ലും മതിവരാത്തങ്ങുമിങ്ങും കാട്ടിൽ,
 മാനം മനുഷ്യനും പോകും വഴികളെ
 താനോത്തു ഗന്ധംപിടിച്ചു നടന്നീടും.
 വൻകാടതിലന്നു വേവുൽതടങ്ങളി
 ലെൻകൂട്ടരേറെനടപ്പരിൻമദ്ധ്യത്തിൽ,
 തങ്കവരികൾ കാർമെയിലേലും പുലി-
 ഒപ്പൺകൊടിയാളെ യൊരുത്തിയെക്കാണായി.

ഏറ്റവും സുന്ദരിയാമവൾ മൂലമായ്
 ചീറമിയന്നാൺപുലിനിരപ്പോൽടി;

പല്ലം നഖങ്ങളും കൊണ്ടു കടിപിടി
 വല്ലാത വർദ്ധിച്ചുടൽക്കളമായ് വനം.

മാനംകലന്നെത്തിയ ശുരരോടൊക്കെ
 ഞാനും ഭയങ്കരമായ് പൊരുതീടിനേൻ.

അങ്ങൊരുദിക്കിൽ മരത്തിൻ തണൽപറ്റി
 യിംഗിതമാർക്കുമറിയിച്ചിടാതഹോ!

ഞങ്ങൾ മുറിവേററു ചോരമിത്തുന്നതു
 മങ്ങനെനോക്കിക്കിടന്നിത വ്യാഘ്രിയാൾ.

ആഹവമദ്ധ്യത്തിലന്നു പരസ്പരം
 സ്നേഹമവൾക്കു മെനിക്കുമുളവായി.

ഓർക്കുന്നതുണ്ടുഞാനിന്നു; മൊട്ടുവില
 പോക്കുളരതികലൺ കയ്യാൽ മുറിവേററു

ചാക്കുമടുത്തു കിടക്കുന്ന വീരരാം
 വ്യാഘ്രവർണ്ണന്മാരെ നോക്കിനോക്കിസപരം

വായ്ക്കുമഭിമാനമോടു പാദംവച്ചു
 ശീഘ്രംനടന്നു മനോഹരഗാത്രിയാൾ

ആക്കുമെഴുമനരാഗം കലന്നെൻറ
 നേർക്കുവൾ മന്ദം മുരണ്ടെന്നയുന്നതും,

പോരിൽ തളസ്കിടുന്നകിതയ്ക്കുമെൻ
വാരിയെല്ലിൻനിര മേലിരുപാർശ്വവും

പാരവും താടിയിളകുമായ് സ്നേഹ-
പാരവശ്യത്തിൽ നക്കുന്നതു, മെന്നല്ല

കോട്ടംറെടിഞ്ഞു രമിപ്പതിനായൊരു
കാട്ടിലവരംപിന്നെയെന്നെ നയിപ്പതും.

ചേന്നാന്നൊരപ്പെൺപുലിയുടെ തോലുപോ-
ലാണു യശോധരപൂണ്ടു മുഖപടം.

കാണവിനുലതമായനടത്തവു-
മേണമിഴിയാന്നതായതുപോലെതാൻ

പ്രാണികൾക്കിങ്ങനെ പാരിൽ പുറപ്പുകൾ
താണുമുയന്നും വരുന്നിതരിയവിൻ.”

ഇങ്ങനെ തന്നി ലനുരാഗമേരമൊ-
രംഗനാരത്തത്തെ വീണ്ടുകൊണ്ടീടിനാൻ,

മംഗലാത്മാവായ സിദ്ധാതം; നന്നടൻ
മംഗല്യ സന്നാഹവും തുടങ്ങി നൃപൻ:

മേടമാസത്തിൽ ശുഭമുഹൂർത്തത്തിങ്കൽ
മോടികലൻ വിവാഹമഹോത്സവം

ഘോഷിച്ചു; മിഷ്ണാന്നദാനാദി സൽക്രിയ
തോഷമോടും ചെയ്തു ശാക്യകലോചിതം

സ്വണ്ണസിംഹാസനം വയ്ക്കുക, നൽചിത്ര-
വണ്ണമേലും കംബളങ്ങൾ വെരിക്കുക,

പുണ്യവിവാഹമാലയും ചാത്തുക, മണി
മണ്ഡിത ഹസ്തങ്ങളിൽ കാപ്പുകെട്ടുക,

ഖണ്ഡികയപ്പത്തെ, നല്ല സുഗന്ധാഘൃ
തസ്സുലം വാരിയെറിയുക,യെന്നല്ല

കങ്കമത്താൽ പാൽ ചുവപ്പിച്ചു ശുഷ്കി-
താങ്കരദന്ദമതിലൊഴുക്കീട്ടുവ

സംഗമിക്കുന്നതു നോക്കി സ്ഥിരരാഗ
സംഗതി സങ്കേതമായ് പരീക്ഷിക്കുക.

മന്നിലേഴേടിവെച്ചു വധുവർ
വഹിക്ക മൂന്നു വലത്തുവെച്ചീടുക,

ധന്യദിജന്മാക്കു സമ്മാനമേകുക,
യന്ത്രസാധുക്കൾക്കു ഭിക്ഷ കൊടുക്കുക,

അമ്പലത്തിൽപോയ് തൊഴുതു കാണിക്കയി
ട്ടമ്പിൽ സമന്ത്രമായ് പ്രാത്ഥനചെയ്യുക,

ദമ്പതിമാരുടത്തുള്ള വസ്ത്രങ്ങളെ
തുമ്പുകൾ തമ്മിൽ പിടിച്ചു കെട്ടീടുക,

ഇത്യാദിയായ കർമ്മങ്ങളെല്ലാം പുന-
രത്യാദരത്തെപ്പോലും ചെയ്തശേഷം സ്വയം

വൃദ്ധൻ വധുവിൻ പിതാവെഴുന്നേറടൻ
ബദ്ധവാത്സല്യം വരനോടരുളിനാൻ:

വൃന്ദനാകാ നൃപനന്ദന, മൽകല-
നന്ദിനിയാളിനി നിന്റെ വകയിവൾ.

നിന്നിൽ സമർപ്പിത ജീവിതയാകുമി-
ക്കന്യകയാളിൽ കനിവാട്ട വാഴ്ക നീ.

അങ്ങനെ ബാല യശോധരയെ കൂട്ടി-
യങ്ങണഞ്ഞുള്ളോരവളുടെ ബന്ധുക്കൾ

മംഗലഗീതവാദ്യാദി ഘോഷത്തോട-
ത്തുംഗാനഭാവന്റെ കച്ചിൽ സമർപ്പിച്ചു.

പിന്നെയദ്രവതിമാക്കു വളന്നേറ
മന്യോന്യമാം പ്രേമമാരു വാഴ്ത്തിടുന്നു.

എന്നാലുമസ്സേ മൊന്നിൽ മാത്രം നൃപൻ
നന്നായി വിശ്വസിച്ചി;ലതു മൂലമായ്,

സാരജ്ഞനോത്തു കല്പിച്ചിതു, മോടിയാൽ
പാരിനധീശ്ശക്തിവാസയോഗ്യമായ്,

പാരമനം കവരം ഭംഗിയാൽ കാമ-
കാരാഗ്രഹമായ സൗധമുണ്ടാക്കുവാൻ.

അങ്ങനെ നിർമ്മിച്ചിതു “വിശ്രമവന”
മംഗലനാമമെഴുന്ന മഹാരാമം.

ഭംഗിയും പ്രൗഢിയും കൊണ്ടുതുതസ്ഥല-
മെങ്ങുമേ ഭൂമിയിലില്ലതുപോലവേ.

ഉച്ചാവച ശോഭിതേടിപ്പരപ്പേര
മച്ചാരുവുക്കു വാടിക്കു നടുവിലായ്,

പച്ചച്ചെടികളും പല്ലുകളും ചൂണ്ട
മെച്ചമേറുന്നൊരു കുന്നവിളങ്ങുന്നു.

വിസ്തീർണ്ണമാം ഹിമവാന്റെ തടത്തിൽ നി-
ന്നെത്തി യതുവഴി ഗംഗയെക്കാണുവാൻ

തത്തിക്കളിച്ചു പോകും രോഹിണി നദി
നിത്യമക്കന്നിൻ ചുവടു കഴുകുന്നു.

സാലദ്രുമങ്ങളും തിന്ത്രിണിജാലവും
ചേലൊത്തു വാച്ചുവളർന്നിട്ടതുകളിൽ

നീലനഭസ്സിൻ നിറമാൻ പൂക്കൾപൂ-
ണ്ടാലോല ഭംഗി കലന്നെഴും വള്ളികൾ

മേലേപടൻവയാലതിൻ തെങ്ങുള്ള
ഭൂലോകമെല്ലാം മറഞ്ഞു കിടക്കുന്നു.

അന്തികാത്തുള്ള മഹാനഗരത്തിലെ
സ്തന്താരാവങ്ങളെല്ലാ ദൂരെക്കാട്ടിൽ

മന്ദമായ് വണ്ടുകൾ മുളമൊലിയെന്നു
സന്ദേഹമേകിയിളങ്കാറിലെത്തുന്നു.

പാരമ്യയൻ വളൻ വിണ്ണോളമ-
ക്ഷീരധവള ഹിമാദ്രി ശിഖരങ്ങൾ

പാരിടം പിന്നിൽ മറച്ചു വിലസുന്നു
നേരേ വടക്കു നെടുങ്കോട്ടപോലവേ,

അപ്പമായ്, മർത്യന്റെ പാദം ഞൊടാത്തതാ,-
യുച്ചമായന്തമീല്ലാതെ വിപുലമായ്,

സ്വപ്നമായ് നിരയായ് നിരയായ് വള,-
ന്നപ്പോ! മഹാതൂത്താകാരമായ് നിന്നിടും,

അമ്മാമലതന്റെ യഞ്ചരം വ്യാപിച്ചു
രമ്യമായുള്ള മുകൾപ്പരപ്പികളും,

തുംഗശിഖരങ്ങളും ശിലാകൂടവും,
തിങ്ങിയുള്ളോരുപരിപ്രപഞ്ചത്തിലും

പൊങ്ങും കടകുതടങ്ങളിലും, വന-
ഭംഗിയാൽ ശ്യാമളമായ ചരിവിലും,

മഞ്ഞുമൂടും ശ്രംഗഭൂവിലും, ഭിന്നമായ്
മജ്ജുളമായ മലയിടുക്കുകളും,

തുമ്പുകൾ ചിന്നിപ്പളൻ തൂക്കായുള്ള
വമ്പാറകളുടെ യഗ്ര ഭാഗത്തിലും

നോക്കുന്നവരുടെ യുരുകാവ്യയന്നതി
സോൽക്കണ്ഠമായ് സ്വയമേവ പൊങ്ങിപ്പൊങ്ങി,

ദേവതമാരെടു സംഭാഷണത്തിനു
പോവതുപോലെ തോന്നീടും നിരൂപിച്ചാൽ.

ധാവജ്യ മേരും ഹിമപടലങ്ങളാ
ലാവൃതമാം മേഖലകൾക്കു താഴയായ്

ചാടുമരുവികളാം കസവേലുന്ന
ശാസികപോൽ ശ്യാമമായ മഹാഭവി,

ആടോപിയാം ഗിരീന്ദ്രന്റെ നിതംബഭ്ര-
പാഭേദമു മുഴുത്ത മനോഹരം.

ഓടാതെ തുങ്ങിനിൽക്കുന്നതു മേലെത്തി
മുടുപടംപോലെ മോലനിരകളും.

താഴത്തു ദേവതാരം തൊട്ടവൃക്ഷങ്ങൾ
ചൂഴവും പൊങ്ങിവളന്ന് വനങ്ങളിൽ,

അത്യുച്ചമായ് കാട്ടുകോഴികളും മറു
സതപങ്ങളും കൂവിയും വിളികൂട്ടിയും,

വട്ടംചൂഴുന്നപറന്നു വിണ്ണിൽചെവി
പൊട്ടും പടിയായ് രടിച്ചും കഴുകുകൾ

കോട്ടംവെടിഞ്ഞു വൻപാറമേലോടുന്ന
കാട്ടാടുകളങ്ങുമിങ്ങും കരഞ്ഞുമേ

ഏറ്റവുമുകലമായെങ്ങുമെപ്പൊഴും
മാറൊലികൊണ്ടു മുഴങ്ങുന്ന ശബ്ദങ്ങൾ.

ഏല്പാറിന്നു കീഴ് സമ ഭൂതലം, ചെറു-
പുല്ലുകളാൻ വിളങ്ങുന്നു, കുംബളം

അമ്പിൽഹിമാലയമായ ഭേവാലയം
മുമ്പിൽജപവിധിക്കായി വിരിച്ചുപോൽ.

ചഞ്ചേലുമസ്ഥലത്തിന്നെതിരായ്, ഭംഗി
ചാഞ്ചാടുമച്ചെരുകനിൽ, മിഴികളെ

വഞ്ചിക്കുമാറു വടക്കു മുഖമായി
മഞ്ചൊന്നസൗധം നടുവിൽ വിലസുന്നു.

വമ്പിച്ച ഗോപുരം രണ്ടിരു പാർശ്വവും
തുമ്പുകളുംബരത്തെ തുളയ്ക്കുംപടി

ജുംഭിച്ചനിൽക്കുൻ ചുറ്റുമത്യുന്നത-
സ്തംഭമേലും മണ്ഡപ മണ്ഡലത്തൊടും.

സ്ഥൗല്യമേലുനോരതിന്റെ തുലാങ്ങളിൽ,
തലച്ചിപ്പാതുളള കൊത്തുപണികളാൽ

തചാല്ലേറിടുമിതിഹാസകഥകളെ
യെല്ലാം സ്ഫുടമായ് പകർത്തിയിരിക്കുന്നു.

രാധയും, ശ്രീകൃഷ്ണനും, രസമേലുന്ന
ഗാഥകളിൽപെട്ടു യക്ഷാംഗനകളും,

സീതയും, പാഞ്ചാലിയു, മാഞ്ജനേയനും
ചേതോഹരരായ് വിളങ്ങുന്നു ചിത്രത്തിൽ.

മദ്ധ്യത്തെഴുന്ന പടിവാതിലിൽ സവ്-
സിദ്ധിപ്രദായകനാം ഗണനാഥനും

ഹസ്തങ്ങളിൽ ചക്രവും സ്രണിയുംപൂണ്ടു
ബുദ്ധിയും വിത്തവും നൽകാൻ പ്രസന്നനായ്,

തുമ്പിക്കരതുമ്പുചായ്യയർത്തിപ്പിടി-
ച്ചമ്പൊടും കൊത്തു പണിയിൽ വിളങ്ങുന്നു

അപ്പടിചാതുക്കൽ നിന്നു വളഞ്ഞുപോ-
മുൾപ്പാതയുടെ ചെല്ലമ്പോളിടയ്ക്കിടെ,

നൽപൂവനങ്ങളും മുററങ്ങളും കാണ-
മത്തുതമാമ്മാറകത്തെപ്പടിവരെ.

നീലച്ചുവപ്പുനിറമാം നരവാനൻ
ചേലിയലും കുളർ വെണ്ണശ്ശിലകളാൽ

സ്തൂലമാമാവാതലിൻകട്ടിള ചിത്ര
വേലകളെന്ത്രേ മിനുസമായ് മിന്നുന്നു.

നീലസ്ഫടിക പ്പലകയാലാണതിൻ
മേലേപ്പടി തീർത്തിരിപ്പുതതിന്നകീഴ്,

ആലംബമാമുമ്മരപ്പടി കാന്തിയാൽ
പാലൊത്ത വെൺപാറയിൽ പണിചെയ്തതാം,

ആയതിലുടേകടന്നാലവിടെയ്-
ണ്ടായതഭംഗികലൻ സോചാനങ്ങൾ

നീളേനിറമിട്ടമേല്പരയും; ബഹു
നാളമാം തുൺനിരയുംപൂണ്ടു രമ്യമായ്;

ചിത്രമായിട്ടു മഴികളറത്തുള്ള
നൽത്തട്ടുകൾ വഴിയേറാമവറയിൽ.

പാദത്തിനു പരം മോദ മേകീട്ടമ-
മേമുദ സോപാന മാഗ്ഗ് കടന്നടൻ

എത്തുന്നതു തന്നെ യേററം മനോജ്ഞമാ-
യുത്തംഗമായെഴുമുള്ളിലെ ഗ്ലാലകൾ.

വിസ്താരമേറുമവയെ ചൂഴ്ന്നുള്ള
ചാതപരഭ്രമിയിൽ ക്ലായാശിശിരമായ്

പന്തിയായ് ഭംഗികലൻ കാണാകുന്നി-
തന്തഃപുരയോഗ്യമാം പുഷ്പവാടികൾ.

മുററത്തുമിന്നുന്നു മഞ്ജുളമാം ജലം
വററാത്ത നീർച്ചാട്ട മേലുമുറുകൾ

ചന്തംകലൻതിൻ ചുറ്റും വിലസുന്നു
ബന്താമരകളു മിന്ദീവരങ്ങളും.

നല്ലൊരു ചെമ്പരുത്തിപ്പൂ നിറത്തിലെ-
ന്നല്ല പൊൻ കാന്തിയിൽ നീലവണ്ണത്തിലും

കണ്ണാടിപോലെ വിമലമായ് കാണമ-
ത്തണ്ണീരിൽ മിന്നിക്കളിക്കുന്നു മത്സ്യങ്ങൾ.

ശാന്തമായ് സൂര്യ പ്രഭയെഴും പൂവന-
പ്രാന്തങ്ങളിൽ ഭംഗിയിൽ തുണിനിന്നടൻ,

പോടിവെടിഞ്ഞു തിന്നുന്നു വിടൻതള
പാടലമാഃ പനിനീർ കസുമങ്ങളെ

കേടറ സൗന്ദര്യമൊത്തു വിശാലത
കൂടും മിഴികളേലുന്ന മാൻകൂട്ടങ്ങൾ.

വണ്ണമെഴും പക്ഷികൾ മഴവിപ്പിന്റെ
വണ്ഡങ്ങൾ പോൽ പറക്കുന്നു പനകൾമേൽ.

വെണ്മയും നീലവും തേടുംകപോതങ്ങൾ
ചെമ്മേയിണരുന്നയായ് ചേൻ കൊണ്ടടൻ

നൽപൂച്ചെഴും ഭിത്തിശൃംഗ ശില്പങ്ങളിൽ
നിർഭയമായ് കൂടുകെട്ടി മേവീടുന്നു.

മിന്നും തളത്തിൽ നിന്നോമനപ്പീലികൾ
പിന്നിൽ പ്പരത്തി മയിലുകളാടുന്നു.

ഭൂതതു കണ്ഠമുയർത്തി വാഴും വെള്ള
നാരകളായതു സൂക്ഷിച്ചു നോക്കുന്നു.

സ്വപ്നദമായങ്ങു മിങ്ങും പറന്നെത്തി
മെച്ചമെഴും തേൻ കനിവാർ കലകളിൽ

തെച്ചിപ്പഴം പോൽ ചുവന്ന കഴുത്താൻ
പച്ചക്കിളി നിര ഞാണുകിടക്കുന്നു.

മഞ്ജുപൂമഞ്ജരിതോരം ചിറകടി-
മുഞ്ജസാ മഞ്ഞക്കിളികൾപറക്കുന്നു.

പേടിയേറും പല്ലികൾ കയ്യഴികൾ മേ-
ലാടലകന്നു വെയിൽക്കാഞ്ഞിരിയെന്നു.

ഓടിനടക്കുമെണ്ണാൻ നിര തീറ്റികൾ
തേടിയെത്തുന്നു മനുഷ്യഹസ്തങ്ങളിൽ.

സ്വാന്തര്യമറിഞ്ഞീല ജന്തുക്കളി-
ശ്ശാന്തമാം ഭൂമിയിൽ ഹിംസയില്ലായ്കയാൽ.

ഇത്രയുമല്ലങ്ങളുതു പൂഞ്ചോലയിൽ
കസ്തുരിമാൻ നിര കേളിയാടീടുന്നു.

ഭംഗിയിൽ കാക്കകളോടു ചിലയ്ക്കുന്നു.
പിംഗനേത്രങ്ങളെഴും മരഞ്ചാടികൾ.

ഈവണ്ണ മസ്തേഹഖീലാഗ്രഹമായ
പൂവനത്തിനുള്ളിലെ മന്ദിരങ്ങളിൽ

ഈഗിതം പോലെയുപചരിപ്പാൻ ഭാവ
ഭംഗികലൻ മുഖാബ്ജങ്ങളാൻടൻ

സുന്ദര മേനിമാരായ പരിജന
വൃന്ദങ്ങൾ വാണിതതാതു ഭാഗങ്ങളിൽ.

മാധുർയ്വമേറും മൃദുവാക്കുകളെന്നി
യോതാതെയും, മുപചാരവിധികളിൽ

ചേതസ്സിലുത്സാഹമാണ് സുഖങ്ങളിൽ
മോദിച്ചു, മന്ത്രക് മോദമുണ്ടാക്കിയും.,

ഏതാജ്ഞകൾക്കു മെപ്പോഴും വഴിപ്പെടാ-
നാദരവേലുമഹം പൂർവ്വിക പൂണ്ടും

അങ്ങാ മനോമോഹനമാ മരമന
യെങ്ങും വിളങ്ങുമവരുടെ മദ്ധ്യത്തിൽ,

തുംഗമഹിമ കലന്ന് യുവരാജ്ഞി,
യംഗനാമൗലി മണിയാരും, യശോധര

മംഗലമേദൂരമായ് നയിച്ചു സുഖ
ഭംഗമറിയാതെ ജീവിതമെന്നമേ,

മങ്ങാമലർകളാൽ തീർത്ത തടങ്ങളിൽ
തങ്ങിയൊഴുകിയ തേൻപുഴയെന്നപോൽ.

നല്ലാഭത്തേടു മമ്മന്ദിരവൃന്ദങ്ങളെ-
ളെല്ലാററിലുംവെച്ചു, മെച്ചമായൊക്കെയും

മുളളിലായ്, ഗ്രന്ഥമാ, യജ്ഞലമായൊരു
പള്ളിയറയും പരിസ്ഫുരിച്ചീടുന്നു.

ശില്പകലതന്നെ തന്നുടെചാരവാം
കല്പനാവൈഭവം കോരിച്ചൊരിഞ്ഞുടൻ

കെല്ലൊടുൾക്കാമ്പു മയക്കുവാൻ തീർത്തതാ-
മപ്പൊന്മണിയറയെന്നു തോന്നും കണ്ടാൽ.

നാലുപാടും നൽ ചതുരശ്രമണ്ഡപ
ജാലമാന്റം, മേല്പുറയെന്നി മദ്ധ്യത്തു്,

നീലമാമംബരം തട്ടായ മങ്ങതിൻ
ചേലിയലും ദ്വാരദേശം വിളങ്ങുന്നു.

ശുദ്ധവള വെണ്ണക്കുളർ കല്ലുകൊ-
ണ്ടത്രയും രമ്യമായ് കെട്ടി, യതിനുടെ

നേത്തു മിനുസമാം പാളികൾ കൊണ്ടുതാൻ
തീത്തോരടിത്തളത്തോടും, വിമലമായ്,

നൽത്തോയമാണ് നീരാട്ടുകളമതിൻ
മദ്ധ്യത്തു ഭംഗികലൻ വിലസുന്നു.

നാലുകരകളിലും കല്പടയിലും
മേലായതിൻ കടവിൻ കുട്ടിമത്തിലും

ലോലമാം വെള്ളസ്ഫടികങ്ങളാൽ ചിത്ര
വേലകൾ ചെയ്തിരിക്കുന്ന വിശിഷ്ടമായ്.

മഞ്ഞുനീർക്കട്ടകണക്കെ കളുത്തതി
മഞ്ജുളമാമസ്ഥലത്തു നടക്കുവാൻ

നെഞ്ചിൽ കുതുഹലമാർദ്ദമുണ്ടാം ജന-
മഞ്ചുന ചൂടാൻ വേനൽ ദിനങ്ങളിൽ.

അമ്മുഖമണ്ഡപത്തുടയ, മപ്പുറ-
ത്തുമരത്തിൻ ചിത്രപീഠത്തിലൂടെയും,

അന്തർഗൃഹത്തിൽ കടക്കുമ്പോൾ, ശാന്തമായ്
സ്വപ്നം നിറം വിട്ടു സൂര്യ കിരണങ്ങൾ,

പാദം വെളുത്തും, വിളരിയും മങ്ങിയും
തീരെയനന്തമാകുമ്പോൾ യാത്ര തീർത്തു.

അപ്പുറത്തു നോക്കി മനോജ്ഞമായ്,
യന്ത്രതന്ത്രങ്ങളെക്കൊണ്ടു മനോജ്ഞമായ്,

അപ്പുറത്തുനിന്നു കിരണം കാണാതെ-
തിരിച്ചുനിൽക്കുന്നതെന്തു നോക്കിപ്പോയി,

അന്തർഗൃഹത്തിൽ പകർച്ചയായ്
ചിന്തയും വാക്കുമെഴുതെ വിവരമായ്

ഹന്ത! ദിനംതന്നെ നിന്നുണ്ടു വൈകിയൊ-
ട്ടതിയായ് പോയെന്നു തോന്നും നിരൂപിച്ചാൽ.

പ്രാതഃകാലത്തിൽ ഗന്ധമധുര തൈലങ്ങളാൽ
കാതികലർന്നു കയ്യാൽ ദീപപ്രഭ,

ശാന്തമനോഹരദീപ്തി കലർത്തിൽ
സ്വപ്നം മയക്കുന്ന സൗരഭ്യമാന്ദര്യം,

നല്ലശ്വേതം കിളിവാതിലുകളി-
ലുല്ലസിക്കും ശുക്തിവേലകളുടെയും,

മാതൃനക്ഷത്രശിഖർ പൂണ്ടു സൂര്യമായ്
പാദം സ്ഫുടിക്കും മൃദുവിരിയുടെയും

ഉള്ളിൽക്കടന്നു ശിപ്പു വിചിത്രമാം
പള്ളിമഞ്ചത്തിങ്കൽ വീണുതുച്ഛവും

മുട്ടുന്ന പൊൻതൂൽ വലകളിലും, ശോഭ
തേടുന്ന പട്ടുകിടക്കകൾ മേലിലും

തട്ടി ലൂതിപകന്നേററം സുഖഭമാം
മട്ടിൽ മണിയറയ്ക്കുള്ളിൽ പ്രകാശിപ്പു.

ഭംഗിയെഴുമതിൻ വാതിലിൽ ചിത്രമാം
തൊങ്ങലിയന്നുതുങ്ങും തിരശ്ശീലയെ

മാറിയകത്തുകടക്കാ വിധേയരി-
ലേററവും സൗഭാഗ്യമണ്ണവരെന്നിയേ.

ഓമൽ പ്രഭാതത്തിലുമേറെ ദീപ്തമായ്,
കോമളമായ് സന്ധ്യപോലങ്ങു സർവ്വം

ചാരുവാമപ്രഭാപൂരംസ്ഫുരിക്കയാ-
ലാരുമറിവീല രാവു പകലുമേ.

നൽപ്പുലർകാലത്തിലൊക്കൾ സുഖഭമാ-
യപ്പാതിരാവിലെപ്പോലെ ശിശിരമായ്,

ഉൾപ്പൂക്കളുടുന്ന മട്ടിൽ മധുരമാ-
യെപ്പൊഴുമങ്ങിളം കാര വീശീടുന്നു.

ക്ഷീണതവിട്ടു രാവു പകലും ചാരു
വീണാമുദസപാനമുള്ളിൽ മുഴങ്ങുന്നു.

സപാദുതരങ്ങളാം ഭോജ്യങ്ങളുമങ്ങു
സാദരം വച്ചിരിക്കുന്നു ദിവാനിശം.

മഞ്ഞുനീർ വാൻ മെത്തും സപാദിയലുന്ന
മഞ്ജുളമായ മധുരപകുപ്പങ്ങളും,

ആരാൽ ഹിമാദ്രിയിലുള്ള നീർക്കുട്ടയാൽ
പാരം തണുപ്പിച്ച പാനകവർഗ്ഗവും,

മേദൂര സ്നിഗ്ദ്ധ മധുരങ്ങളാം പല
മോദകാലുങ്ങളും കാണുന്നി;തെന്നല്ല,

ചാരുദന്തംപോൽ വെളുത്തോരിളം നാളി-
കേരപാത്രത്തിലതിന്റെ രസങ്ങളും.

പാനപാത്രങ്ങൾ വാഹിച്ചും, പലവിധ
താനവാദ്യാദി വിനോദങ്ങളാണുമേ

രാവും പകലും തിരുമുമ്പിലമ്പൊട്ടു
സേവചെയ്യാൻ ചില ദാസിമാർ നില്ക്കുന്നു.

സന്മുദ്ര ഗാത്രിമാർ, സാരംഗനേത്രമാർ,
മന്മഥരാജ്യമനോഹര ഭൂതിമാർ,

അമ്മുകിൽ വേണിമാർ നിന്നത്തിരുവടി
ചെമ്മേയുറങ്ങവേ മന്ദമായ് വീഴുന്നു.

പള്ളിയണന്നാൽ പ്രഭുവിനേററംപ്രിയ-
മുള്ളതറിഞ്ഞുപചാര വിധികളാൽ,

ഉള്ളതെ വീണ്ടും വിഷയരസാസ്തിയിൽ
തള്ളിയിടുന്നു വിലാസിനീമാരവർ.

ചേണാൻ വെള്ളിച്ചെരുകവികൾ മീട്ടി
വീണവായിക്കുന്നു വിദ്യുല്പതാംഗിമാർ.

ഭംഗിയെഴും കാൽച്ചിലമ്പിന്റെ കിങ്കിണി
സംഗീതമേളത്തിനൊത്തു കിലുങ്ങവേ

അംഗങ്ങൾ വീശി മയങ്ങി നിന്നാടുന്നു
ശൃംഗാരമോഹന ഗീതങ്ങൾ പാടുന്നു.

അപ്പോൾ പരന്ന മൃഗമഭം ചമ്പക
പുഷ്പമിവയുടെ സാരസെന്തരളങ്ങൾ

ചാലേ സുഗന്ധ വസ്തുക്കളെരിച്ചെഴും
നീലനീരാവിപ്പോൽ നേർത്ത ധൂപങ്ങളും

ലീലാവിലോലമാ മുറുപ്പുവിനെ യതി-
വേലം സുഖത്തിൽ സ്വയം ലയിപ്പിക്കയാൽ,

ധന്വൻ സുമുഖി യശോധരയോടൊത്തു
പിന്നെയും പള്ളിക്കുറുപ്പു കൊണ്ടിടുന്നു.

ഇങ്ങനെ സിദ്ധാത്മനെല്ലാം മറന്നമോ!
സംഗ സുഖത്തിൽ മയങ്ങി മരുവിനാൻ.

അത്രയല്ലാ വിശ്രമവനത്തിനുള്ളിൽ
മൃത്യു, വാർദ്ധക്യം, വൃസനം, വൃഥ, രോഗം

ഇത്യാദിയെപ്പറ്റി മിണ്ടരുതെന്നമ-
കൃത്യജ്ഞനായ ഗുപതിയാജ്ഞാപിച്ചു.

ലീലാഗ്രഹത്തിൽ നൃത്തംവെച്ചു നില്ക്കുന്ന
ലോലാംഗിമാരിലൊരുത്തിക്കു തൽക്ഷണം

ആവസ്ഥമാൻ മിഴിമങ്ങിയാടുന്ന
കാലിണത്തെല്ലു കഴങ്ങിയെന്നാലുടൻ,

തന്തിരുമേനിക്കുതുകണ്ടു മാനസ
ചിന്തചെറുതു മുണ്ടാകാതിരിക്കുവാൻ

പ്രാനത്തിലെങ്ങുമേ നില്ക്കാതരമന-
പ്പുനോപ്പവിട്ടു പുറത്തു പൊയ്ക്കൊള്ളണം,
സുന്ദരിയാമവൾ ശാപം പിണകയാൽ
നന്ദനോദ്യാനത്തിൽ നിന്നപ്പുറസ്സുപോൽ.

വേദനയും, വ്യാധിയും, ജനങ്ങൾക്കെഴും
വേദങ്ങളു, മവർ കണ്ണീർ പൊഴിപ്പതും,

പേടിപ്പതും, പ്രിയബന്ധുക്കളെപ്പിരി-
ഞ്ഞാടൽ പൊരാതെ നിലവിളിക്കുന്നതും,

കുടമേൽവെച്ചു ചുടലുകളിൽ ശവം
ചുട്ടതീയും പുകയും പൊങ്ങിടുന്നതും,

എന്നവേണ്ടോ നാട്ടിലുള്ള ദുഃഖങ്ങളി-
ലൊന്നിനെപ്പറ്റിയെന്നാകിലുമെങ്ങൊരാൾ

അക്ഷരം മിണ്ടിയാലായതു സൂക്ഷിച്ചു
ശിക്ഷനടത്തുവാൻ നിന്നു നിശ്ചയ്യം.

ആടിയും പാടിയുമുണ്ടു വാണീടുന്ന
ചേടിമാർക്കാക്കെങ്കിലും ചിഹ്നങ്ങളിൽ

റെറത്തലനാർ വെളുത്തു കണ്ടാൽ കടം-
കുറമാണായതും; ചട്ടമീവണ്ണമായ്.

തേടിപ്പറിച്ചുകറും രാവിലേ പുഷ്പ
വാടിയിൽ വാടിയ പൂക്കളെ ദ്രാസിമാർ;

പാടേ പഴുത്തുപൊഴിയുമിലകളെ-
ശ്രുതപ്പെടുക്കി ഭൂതത്തു മറച്ചീടും.

എന്നല്ല കണ്ണിനു കഷ്ടമായ് തോന്നുന്ന-
തൊന്നുമവിടെയില്ലാതെ സൂക്ഷിച്ചിതു.

മന്നവൻ ചിന്തിച്ചി; “തീവണ്ണമാകുകി-
ലെന്നുടെ നന്ദനൻ ലോകദുഃഖങ്ങളെ

ചിന്തിയാതേയും, വെറും വിചാരങ്ങളാൽ
വന്ധ്യമാക്കാതെയും പോക്കിടം യൗവനം;

പിന്നെയവനൊരു ഭിക്ഷുവായ് പോകുമെ-
ന്നെന്നുടെ മാനസത്തിൽ പെട്ടും പേടിയും

കൂടുന്നസന്ദേഹമൊഴിയും;—വിരക്തിയീ-
മനിൽ മനുഷ്യർ സാധ്യമാകുന്നതോ?

എന്നല്ല, പിന്നെവരേണ്ട വിഭവങ്ങൾ-
ഊന്നൊഴിയാതെൻ കമാരൻ കൈവരും,

കുറമില്ലാത്തവൻ കാക്കും വിചാരിക്കി-
ലൊറാവെൺ കൊറക്കുട ധരിച്ചുഴിയെ;

മാറലരറു മഹാസാധ്വ ഭൌമനാ
യേറവും മാമാത്മ്യ മാന്ദീടു" മെന്നമേ.

ഇങ്ങനെ മന്നവ നമ്മനോമോഹന
ശ്രംഗരരംഗമാകും ജയിലിൽ സ്വയം

രാഗമാംകാരാധികാരിക്കു കീഴ്, സുഖ-
ഭോഗങ്ങളാകുമിരുമ്പഴികൾക്കുള്ളിൽ,

ഇട്ടു മകനെ യട, ചൊരു വന്മതിൽ
കെട്ടുവാൻ കല്പിച്ചു ഭൂത്തു ചൂഴ്വം.

അഗ്രഭാഗത്തിങ്കൽ വെങ്കലത്താലങ്ങൊ-
രുഗ്രമാം വാതിൽ നിമ്നിപ്പിച്ചു മദ്ധ്യത്തിൽ;

ഉത്തരമാമക്കവാടം തുറന്നാൽ തള്ളി
മാറുവാൻ വേണമുക്കുള്ള നൂറാളുകൾ;

വായുക്കുമതിന്റെയുൽപാടന ശബ്ദവും
കേൾക്കാത്തുരുമൊരു യോജന ഭൂരത്തിൽ.

ഇമ്മതിലിന്നുള്ളിൽ വേറൊരു സാലമു-
ണ്ടമ്മതിൽ കെട്ടുന്നകത്തുണ്ടു മറൊന്നും,

ഇമ്മൂന്ന സാലങ്ങളിലും പടിവാതിൽ
ചെമ്മേയടച്ചുഴിയിട്ടിരിക്കും സഭാ.

ആവഴിയല്ലാതരമന വിട്ടിട്ടു
പോവതിന്നില്ലൊരു മാഗ്വുമാക്കുമേ;

ആവാതിലുകളിനുമിളോരോന്നിലും
കാവലുമുണ്ടു വിശ്വസ്ത ഭടജനം.

എന്നല്ലതു വഴിപോവാതൊരുവനും
ചെന്നാലയയ്ക്കു തുതെന്നും, സ്വയം തന്റെ

നന്ദനൻ പോരുകിലും നിജകല്പന
യെന്നിവിട്ടിടരുതെന്നും, വിടുകിലോ

അന്നങ്ങനെ ചെയ്തവർക്കു വധശിക്ഷ
യെന്നമാജ്ഞാപിച്ചു വാണു നാഥൻ സുഖം.

